

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВІЦЦЯ
ІНВЕСТЫЦЫЙНАГА СУПРАЦЮЎНІЦТВА

2 стар.

ПРЕЗЕНТАЦЫЯ
БЕЛАРУСКІЯ АУТАРЫ
РАСІЙСКІХ ПАДРУЧНІКАЎ

2 стар.

МІЖНАРОДНЫЯ СТАСУНКІ
БЕЛАРУСЬ НА 57-Й СЕСІІ ГЕНЕРАЛЬНАЙ АСАМБЛЕІ ААН

3 стар.

ДА 120-ГОДЗЯ 3 ДНЯ
НАРАДЖЭННЯ ПЕСНЯРА
МАЛАВЯДОМЫ ЯСУБ КОЛАС

4 стар.

ХРЫСЦІЯНСКАЯ СТАРОНКА "ЖЫЦЦЕ І ВЕРА"

5 стар.

ЛІТАРАТУРНАЯ СТАРОНКА
ПАЭТЫЧНАЯ ТВОРЧАСЦЬ
Караля ВАЙТЫЛЫ

6-7 стар.

АУТОГРАФ
Аляксандр ВАСІЛЬЕЎ —
ЗНАЎЦА МОДЫ

8 стар.

СЛУХАЙ СВАЁ
Аляксандр ПАМІДОРАЎ
"СВЯТА ПАКРАДЗЕНАЕ"

8 стар.

УРАЖАННІ
МЕЛОДЫ ДУШЫ Васілі ЖУКОВІЧА

8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

11 верасня 2002 года, № 37 (2803)

Цана 145 рублёў

E-mail: golos_radzimy@tut.by

Хроніка жыцця

МАДЭРНИЗАЦЫЯ "БЕЛАРУСЬКАЛІЯ"

Праграма развіцця вытворчага аб'яднання «Беларуськалія», якая разлічана на 2002-2010 гады, адобрана на пасяджэнні Прэзідыума Савета Міністраў.

Прадстаўляючы праект гэтай праграмы, прэзідэнт канцэрна «Белнафтахім» Іван Бамбіза падкрэсліў, што плануемая мадэрнізацыя вытворчасці поўнаасцю адпавядае сусветным патрабаванням рынку. Будаўніцтва новага, пятага рудніка на Чырвонаслабодскім участку Старобінскага радовішча дасць магчымасць значна павялічыць аб'ёмы вытворчасці калійных угнаенняў і перавысіць долю экспарту. Праграмай прадугледжаны таксама ўкараненне шэрага прыродаахоўных праектаў і больш эфектыўнае выкарыстанне так званых адвалаў — «хвастоў» калійных руд.

ЗА ДАПАМОГУ — ДРАНІКІ

Віка Тальчук, вучаніца 5 класа сярэдняй школы № 7 горада Крычава, дапамагала бабулі Але Ясюковай капаць бульбу.

Адну з бульбін дзяўчынка ледзь выцягнула з зямлі. Узважылі. Экземпляр пацягнуў на 990 грамаў!

Бабуля аддала ўнучцы гэту бульбінку-гігант на дранікі.

СТВОРАНЫ ГЕРАЛЬДЫЧНЫ РЭСТР

У Дзяржаўны геральдычны рэстр ужо ўключаны 97 гістарычных і новаствораных гербаў гарадоў і гарадскіх пасёлкаў, размешчаных на тэрыторыі Беларусі. З іх захаваны і набылі афіцыйны дзяржаўны статус 37 гербаў «старажылаў», датаваных XIV-XIX стагоддзямі.

Гэту складаную і адказную

задачу, якая працуе на імідж краіны, у далейшым прызначаны вырашаць Геральдычны савет. Адна з асноўных задач савета — усямернае развіццё геральдыкі і сімвалаў, якія грунтуюцца на багатым гістарычным мінулым беларускага народа.

ТБМ ПРАВОДЗІЦЬ МЕСЯЧНІК

З першага верасня паводле рашэння Сакратарыята ТБМ на Беларусі распачаўся месячнік «Размаўляем па-беларуску». Інфармацыя аб яго правядзенні з'явілася ў рэспубліканскай і рэгіянальнай прэсе, прагучала на БТ і нават на хвалях рускамоўных ФМ-станцый. Газета «Комсомольская правда в Белоруссии» прысвяціла месячніку ТБМ цэлую паласу.

Дзякуючы дапамозе мінскіх прадпрыемстваў, ТБМ з 2 па 15 верасня размесціць каляровыя абвесткі пра месячнік у 74 вагонах мінскага метро.

ТБМ таксама вырабіла 150 каляровых плакатаў на вышэйзгаданую тэму з мэтай развесці іх у вестыбулях навучальных устаноў і бібліятэк Мінска і іншых беларускіх гарадоў.

СЯРГЕЙ КАРТЭС ПОСТ ЗДАЎ...

Заслужаны дзеяч мастацтваў, народны артыст Беларусі вядомы кампазітар Сяргей Картэс пакінуў пасаду мастацкага кіраўніка Нацыянальнага акадэмічнага тэатра оперы нашай краіны.

Цяпер гаспадарчыя пытанні тэатра будзе вырашаць Андрэй Лапцёнак, а мастацкім кіраўніком прызначана рэжысёр Маргарыта Ізворска-Елізар'ева.

ПАЛЭШУКІ Ў ФРАНЦЫІ

Адразу тры фальклорныя калектывы Іванаўскага раёна — вядомы народны ансамбль «Палешукі», танцавальны харэаграфічны калектыв «Янаўцы» і аркестравая група раённага Дома культуры — набылі ў Францыі.

Па запрашэнні нацыянальнай фальклорнай арганізацыі Францыі іванаўскія артысты прынялі ўдзел у міжнародным фестывалі. Разам з гаспадарамі, калектывамі з Партугаліі і Польшчы яны далі восем канцэртаў, якія прайшлі пад апладысменты публікі.

Падрыхтавала Ларыса ЛАЗАР.

Дзень беларускага пісьменства ў міры

АГОНЬ НЕ ЗГАСНЕ, НЕ ЗПНЕ СЛОВА...

Беларусь дзевяты раз адзначыла Дзень беларускага пісьменства. Гэта свята для беларусаў асаблівае. Яшчэ з часу Ефрасінні Полацкай і Кірылы Тураўскага, Францішка Скарыны і Васіля Цяпінскага кніга, як бяспечны дар і Божая міласць, аберагалася ў дні ліхалеццяў і жорсткіх выпрабаванняў.

Рашэнне аб яго святкаванні было прынята 25 мая 1994 года Прэзідыумам Вярхоўнага Савета рэспублікі. Ужо стаўшы традыцыйным, свята прайшло па вядомых цэнтрах беларускага пісьменства, сярод якіх Полацк, Тураў, Навагрудак, Нясвіж, Орша, Заслаўе і Мсціслаў. Сёлета эстафету прыняў Мінск. Гэты горад выбараны не выпадкова, ён багаты на гістарычныя падзеі, вядомы сваімі архітэктурнымі помнікамі. Тут знаходзіцца Мірскі замак — адзін з найпрыгажэйшых палацава-паркавых комплексаў Беларусі. Ля яго сцен і разгарнуліся асноўныя

падзеі свята, большасць з якіх была звернута да гісторыі Беларусі. Менавіта гэтым сёлетняе свята адрозніваецца ад ранейшых.

А папярэднічала святу ўжо традыцыйнае дзейства: Жыватворны агонь ад Труны Гасподняй, запалены ад Непагаснай лампады ў алтары Мінскага Свята-Духаўскага кафедральнага сабора, быў пранесены праз беларускія гарады і вёскі ў накірунку гарадскога пасёлка Мінск. З 28 жніўня праз Маладзечанскі, Смаргонскі, Іўеўскі, Лідскі, Слоніўскі, Баранавіцкі раёны рухалася Рэспубліканская навукова-творчая экспедыцыя

«Дарога да святыхняў». У яе складзе былі прадстаўнікі дзяржаўных органаў улады, духоўныя асобы, вучоныя, пісьменнікі і артысты. Жыватворным агнём асвячаліся храмы, адбываліся сустрэчы ва ўстановах культуры і адукацыі. Як веру і веды, разносілі мясцовыя жыхары на сваіх свечках у хаты Жыватворны агонь. 31 жніўня Непагасная лампада духоўнасці прыбыла ў Мінск, дзе засталася на вечнае захаванне ў Свята-Троіцкай царкве. Такія традыцыі ўсталявалася пры правядзенні штогадовых Святаў беларускага пісьменства.

НА ЗДЫМКАХ: удзельніцаў свята вітаў прэм'ер-міністр Беларусі Геннадзь НАВІЦКІ, блаславіў Мітрапаліт Мінскі і Слуцкі ФІЛАРЭТ, Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі.

— Заканчэнне на 2-й стар. —

ПАДПІСКА

Шанойныя чытачы «Голасу Радзімы»! Каб наша сувязь не спынілася, раім паклапаціцца аб падпісцы. Нагадваем, што «ГР» уключаны ў падпісныя каталогі Беларусі, Літвы, Украіны, Казахстана, Таджыкістана, Кыргызстана, Малдовы, Расіі.

У іншых краінах лепш аплаціць атрыманне штотыднёвіка чэкам, даслаўшы яго ў рэдакцыю. Кошт гадавога камплекта для краін Еўропы — 50, астатніх — 60 долараў ЗША.

БУДЗЕМ РАЗАМ!

ПОСПЕХ

ЛЕПШЫЯ З 1 125 КАМАНД

Беларусы перамаглі ў фінале міжнародных спаборніцтваў па мадэліраванні эканомікі і менеджменту. Пашанцавала студэнту фінансава-эканамічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта (БДЭУ) Юрыю Зінкевічу і выпускніку гімназіі нумар адзін імя Скарыны Уладзіміру Ждановічу.

У фінале хлопцы і дзяўчаты станавіліся менеджэрамі віртуальных транснацыянальных карпарацый. Іх кампані ажыццяўлялі аперацыі на пяці рынках, кожны з якіх меў уласную валюту і падатковыя стаўкі. У гэтым годзе за тое, каб стаць лепшымі, змагалася 1 125 каманд з 65 краін свету. З іх — 20 беларускія, большасць з якіх трэніруюць Вольга Заўялава і Павел Бінцароўскі — выкладчыкі БДЭУ і адначасова супрацоўнікі ЗАТ «БелХард Груп».

У міжнародным рэйтынгу гэтых прэстыжных спаборніцтваў беларусы адзіныя, хто выходзіць у фінал кожны год. Удзельнікі рыхтуюцца да спаборніцтваў на базе кампані «БелХард Груп» і БДЭУ пад кіраўніцтвам кваліфі-

каваных выкладчыкаў і асістэнтаў. У мінулым годзе каманда заняла трэцяе месца з 1 070 прэтэндэнтаў, а ў 1999 годзе была лепшай у свеце.

Дарэчы, мадэліраванне эканомікі і менеджменту — гэта дэлавая камп'ютэрная гульня, заснаваная на тэорыі кіравання фірмай і тэорыі канкурэнцыі. Каманды, якія складаюцца з двух чалавек ва ўзросце ад 16 да 22 гадоў, спаборнічаюць пры дапамозе Інтэрнэта, становячыся кіраўнікамі віртуальных прадпрыемстваў. Гэта мерапрыемства штогод праводзіцца Гарвардскім вылічальным цэнтрам пад эгідай кампані «Hewlett Packard».

Андрэй ШМЫГІН, БелТА.

прэзентацыя

БЕЛАРУСКІЯ АЎТАРЫ РАСІЙСКИХ ПАДРУЧНИКАЎ

З першага верасня расійскія дзеці пачалі вучыцца па кнігах беларускіх педагогаў Галіны і Сяргея Трафімавых з Оршы. У маскоўскім выдавецтве "Акадэмікніга" выйшлі ў свет іх падручнікі па прыродазнаўству. "Наш свет" — інтэграваны курс для малодшых класаў і першая сумесная праца Галіны і Сяргея.

Галіна — аўтар больш як 50 пазнавальных кніг для дзяцей, выдадзеных у Расіі і нашай рэспубліцы. Пісаць пачала наперакор лёсу. З-за цяжкай хваробы давялося пакінуць працу ў школе. Яна — інвалід другой групы, але знайшла ў сабе сілы, каб вучыць дзяцей сваімі кнігамі. Першыя водгукі Галіна атрымлівае ад дачок Машы

і Тоні — суровых крытыкаў і добраахвотных памочнікаў. Кіргі Трафімавых "Наш свет" будуць удзельнічаць у расійскім конкурсе "Падручнік года".

НА ЗДЫМКУ: Сяргей і Галіна ТРАФІМАВЫ з новымі падручнікамі.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БелТА.

акцыя

МАРАФОН БАЙКЕРАЎ

КАЛЯ ПАЎСОТНІ ПОЛЬСКИХ БАЙКЕРАЎ ПРЫНЯЛІ ЎДЗЕЛ У
МОТАПРАБЕГУ З ПОЛЬШЧЫ ў РАСІЮ

Стартаваўшы ў Варшаве, яны праехалі праз усю тэрыторыю Беларусі, а фінішавалі недалёка ад пасёлка Катывы, ва ўрочышчы "Казіньныя горы", за 18 кіламетраў ад старажытнага Смаленска. Там, на плошчы прыкладна 90 гектараў, пакрытай лясным масівам, пахавана каля 10 тысяч савецкіх грамадзян і больш за 4

тысячы польскіх ваеннаслужачых, расстраляных у жудасныя гады рэпрэсій у СССР у 1937–1953 гадах.

НА ЗДЫМКУ: польскія байкеры едуць праз Беларусь пакланіцца магілам расстраляных землякоў пад Смаленскам.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ, БелТА.

здарэнні

АСЦЯРОЖНА: ФАЛЬШЫГІ!

Шэсць выпадкаў выяўлення фальшывых купюр замежнай валюты і беларускіх рублёў зафіксавана ў міліцэйскіх зводках Брэстчыны толькі за тры дні.

Двойчы ў Іванаўскім раёне і па аднаму разу ў Баранавіцкім, Камянецкім, Кобрынскім і Столінскім мясцовыя жыхары звярталіся ў райаддзелы міліцыі і здавалі банкноты, якія выклікалі ў іх сумненне. У асноўным гэта стодоларавыя грашовыя знакі,

набытыя або на нашых рынках, або ў Польшчы ў невядомых асоб. Прычым, на іх памечаны розныя гады выпуску і розныя нумары. А вось у Камянцы ў міліцыю звярнуўся жыхар гэтага райцэнтра, каб здаць фальшывую беларускую банкноту 2000-га года выпуску наміналам 10 тысяч рублёў. Ён паведаміў, што такімі падробленымі грашамі невядомы разлічыўся з ім за прадукцыю, прададзеную на калгасным рынку.

БелТА.

аспект праблемы

ЯК ЗАЦІКАВІЦЬ ІНВЕСТАРАЎ?

За гады рэфармавання аб'ём замежных інвестыцый у Беларусь склаў 3,6 мільярда долараў. Гэтага, відавочна, недастаткова для стабільнасці і развіцця эканомікі пераходнага перыяду. Па падліках спецыялістаў, у бліжэйшыя 8 гадоў народнай гаспадарцы спатрэбіцца 40 мільярдаў долараў знешніх і ўнутраных фінансаваў уліванняў. Таму ўрад паставіў задачу павялічыць аб'ём інвестыцый у наступным годзе да 1 мільярда долараў ЗША.

Наколькі рэальны гэты аптымістычны прагноз, пакажа час. Не сакрэт, што многія замежныя эксперты ацэньваюць інвестыцыйны клімат у Беларусі як неспрыяльны. Між тым у краіне ў апошні час многае робіцца, каб зацікавіць замежных уладальнікаў капіталаў. Дзеючы новы інвестыцыйны кодэкс дае шэраг гарантый і льгот замежным бізнесменам. Праўда, першы год работы па новым законе выявіў і яго недахопы. Але, як лічыць адзін з распрацоўшчыкаў кодэкса — начальнік упраўлення міжнароднага інвестыцыйнага супрацоўніцтва Міністэрства эканомікі Інеса Марозава, "гэта нармальна, калі на практыцы выяўляюцца недакладнасці. Зараз яны аналізуюцца і ў канцы года будуць удакладнены праз папраўкі і ўказы".

Шэраг крокаў насустрач інвестарам распачаў у апошнія месяцы

і ўрад. Дарэчы, Саветам Міністраў распрацавана нацыянальная праграма прыцягнення інвестыцый, якая з'яўляецца своеасаблівым планам дзеянняў у інвестыцыйнай палітыцы. Акрамя таго, пры ўрадзе створаны Кансультацыйны савет па замежных інвестыцыях, куды ўваходзяць прадстаўнікі іншаземных кампаній.

Таму, сцвярджае саветнік дэпартаменту каардынацыі знешнеэканамічнай дзейнасці МЗС Андрэй Трасько, не трэба лічыць, што наша краіна знаходзіцца ў ізаліцы. "Перспектывы развіцця інвестыцыйнага супрацоўніцтва ў Беларусі ёсць, — гаворыць ён. — Многія кампаніі жадаюць рабіць бізнес у Беларусі і зацікаўлены ў досыць буйных праектах. Існуючыя праблемы ў нас вырашаюцца, урад робіць усё магчымае, каб замежныя капіталісты адчувалі сябе камфортна на тэрыторыі краіны".

дзень беларускага пісьменства ў міры

АГОЊЬ НЕ ЗГАСНЕ, НЕ ЗПНЕ СЛОВА...

— Пачатак на 1-й стар. —

На другі дзень Свята беларускага пісьменства пачалося ля сцен Мірскага замка мастацка-гістарычнай дзейнасці. У вершаваным пралогу, напісаным Вольгай Іпатавай (ураджэнкай Карэліцкага раёна), артысты прадставілі гістарычных асоб, што будавалі Мірскі замак і здабывалі сусветную славу гэтай зямлі: Юрыя Ільвіча, Радзівіла Сіротку, Яна Пушкарскага, Францішку Уршулю Радзівіл. Успомнілі, што старажытны Мір быў знакамітым асяродкам пісьменства чатырох культур: беларускай, польскай, яўрэйскай і татарскай.

Дзея адбывалася пры вялізным зборы людзей. Гасцей і ўдзельнікаў свята віталі прэм'ер-міністр Рэспублікі Беларусь Геннадзь Навіцкі, яго Высокапраасвяшчэнства Мітрапаліт Мінскі і Слуцкі Філарэт, Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі, міністр інфармацыі Міхаіл Падгайны, міністр культуры Леанід Гуляка, старшыня Гродзенскага аблвыканкама Уладзімір Саўчанка і прадстаўнікі мясцовых улад.

Па традыцыі Свята беларускага пісьменства наведалі прадстаўнікі пасольстваў розных краін. Прыемнай падзеяй была прысутнасць

нашчадкаў роду князёў Святаполк-Мірскіх, якому калісьці належаў замак, Марыі Святаполк-Мірскай з Лондана і Іланты Вільконьскай з Варшавы.

Мастацкую частку Дня беларускага пісьменства прадоўжылі лепшыя творчыя калектывы рэспублікі — ансамблі "Крэсіва", "Гуды", "Бліскавіца", "Стары Ольса" і мясцовыя самадзейныя гурты з Міра і Карэлічаў. Каля возера раскінулі шатры рыцарскія клубы, якія правялі сапраўдныя пешы і конныя, як у сярэднявеччы, турніры з выступленнямі музык, акрабатаў і жанглераў. "Мірскі кірмаш", які віраваў у гарадскім скверы, быў адметны выставамі народных майстроў і выступленнямі фальклорных гуртоў Гродзеншчыны. Вакол сцен Мірскага замка разгарнулі свае выставы навучэнцы Мірскага мастацкага вучылішча, а мастакі арганізавалі пленэр.

Вельмі прадстаўніча прайшла прэм'ера "Песні пра зубра" ў выкананні заслужанага калектыву, Дзяржаўнага ансамбля танца Рэспублікі Беларусь і музычнай капэлы "Санорус". Здаецца, у гэтым спектаклі пастаноўшчыкі спалучылі ўсё, чым было багата беларускае сярэднявечча: канты, тэксты са старадрукаў, музыку з "Ю-

Гэтыя словы пацвярджаюцца і апошнімі фактамі: паток жадаючых зарэгістраваць, напрыклад, сумеснае прадпрыемства ў гэтым годзе павялічыўся. Зараз у краіне налічваецца 3 700 СП са статутным фондам звыш 900 мільёнаў долараў ЗША і доляй замежнага капіталаў 600 мільёнаў. Толькі за першае паўгоддзе было зарэгістравана каля 260 новых прадпрыемстваў. Дарэчы, па колькасці сумесных СП лідзіруюць Польшча, Германія, ЗША, Літва і Латвія. А вось па аб'ёмах інвестыцыйнага капіталаў першыя радкі ў статыстыцы займаюць Германія, Нідэрланды, ЗША, Аўстрыя, Вялікабрытанія.

У той жа час, гаворыць Андрэй Трасько, сумесных праектаў магло быць больш. І гэта перш за ўсё віна беларускіх прадпрыемстваў, якія недастаткова прапрацоўваюць інвестыцыйныя дагаворы. Там, дзе навучыліся гэта добра рабіць, і справы ідуць лепш. Так, у канцэрне "Беллегпрам" замест планавых 700 тысяч долараў спадзяюцца павялічыць гэту лічбу да 950 тысяч. А ў наступным годзе яна павінна склацца 5,5 мільёнаў долараў. Адапаведныя бізнес-планы тут ужо распрацаваны.

Ларыса ЛАЗАР.

лацкага шывтка", старажытныя танцы ў тагачасных касцюмах.

Каля капліцы князёў Святаполк-Мірскіх веселіліся падворкі з гаспадарак Карэліцкага раёна. Сталы гнуліся ад страў і напойў. Дбайныя гаспадары сумясцілі Дзень беларускага пісьменства з мясцовымі святамі "Дажынк".

У цэнтры мястэчка, на плошчы, праходзіла свята кнігі і прэсы — галоўная дзея Дня беларускага пісьменства. Тут можна было ўбачыць, чым багатыя беларускія выдавецтвы: прадстаўлены выставы кніг, газеты рэспубліканскія і мясцовыя. Прыехалі са сталіцы беларускія пісьменнікі, іх сустрачы з чытачамі праходзілі жыва, з прыемнай доляй гумару.

Асабліваю ўвагу прыцягнула да сябе рэспубліканская акцыя СМІ і ЮНІСЕФ "Адкрыты мікрафон", якая ўключала імправізаваную прэс-канферэнцыю і фестываль дзіцяча-юнацкай прэсы і кнігі.

Закончылася свята ў Міры прыгожым феерверкам, першым пэўна, з часоў князёў Радзівілаў. Мір перадаў эстафету наступнаму свята старажытнаму Полацку.

НА ЗДЫМКАХ: у час свята.

Віктар МАЦЮШЭНКА
Фота Віктара ТАЛОЧКІ, БелТА.

міжнародныя стасункі

БЕЛАРУСЬ НА 57-й СЕСІІ ГЕНЕРАЛЬНАЙ АСАМБЛЕІ ААН

10 верасня ў Нью-Йорку пачала сваю работу 57-я сесія Генеральнай Асамблеі ААН, у якой прымае ўдзел дэлегацыя Рэспублікі Беларусь. Узначальвае беларускую дэлегацыю міністр замежных спраў Міхаіл Хвастой.

Як падкрэсліў на прэс-канферэнцыі намеснік міністра замежных спраў Беларусі Аляксандр Сычоў, гэта сесія набывае асобае значэнне ў свеце тэндэнцыі па ўзрастанні ролі Арганізацыі Аб'яднаных Нацый у міжнародных справах пасля вядомых трагічных падзей 11 верасня ў Злучаных Штатах. Гэтыя падзеі з'явіліся сур'ёзнай праверкай на трываласць адзінства Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, а таксама сталі своеасаблівым тэстам для тых асноўных мэт і прынцыпаў, якія закладзены ў Статут Арганізацыі Аб'яднаных Нацый і якія перш за ўсё накіраваны на падтрыманне міжнароднага міру і бяспекі.

Два пытанні, якія будуць знаходзіцца ў цэнтры ўвагі сёлетняй сесіі, — гэта пытанні ўстойлівага развіцця і барацьбы з тэрарызмам.

Чакаецца, што наша дэлегацыя будзе каардынаваць работу па праекце рэзалюцыі, якая называецца "Інтэграцыя краін з пераходнай эканомікай у сусветную гаспадарку". Гэта рэзалюцыя прымаецца Генеральнай Асамблеяй і адлюстроўвае спецыфіку і патрэбы краін з пераходнай эканомікай. Другім важным накірункам работы дэлегацыі на сесіі Генеральнай Асамблеі будзе наша дзейнасць па далейшым замацаванні ролі і аўтарытэту ААН у сусветных справах і, перш за ўсё, у аб'яднанні намаганняў міжнароднай супольнасці ў барацьбе супраць тэрарызму, трансгранічнай злачыннасці, распаўсюджвання наркатыкаў.

Як вядома, Беларусь актыўна ўзаемадзейнічае з Контртэрарыстычным камітэтам Савета Бяспекі ААН, які быў створаны пасля вядомых вераснёўскіх падзей 2001 года, і беларускі бок ужо прадставіў шэраг дакументаў, якія датычаць нашага ўкладу ў барацьбу з тэрарызмам.

Па словах намесніка міністра, мы з'яўляемся ўдзельнікамі практычна ўсіх канвенцый, што распрацаваны ў гэтай сферы. За раз у Беларусь завяршаецца пазадзяржаўная працэдура па трох рэзалюцыях, якія ахопліваюць сферу міжнароднай барацьбы з тэрарызмам, пасля чаго рэспубліка стане ўдзельніцай 12 канвенцый, распрацаваных у рамках

Арганізацыі Аб'яднаных Нацый па барацьбе з тэрарызмам.

Беларускі бок мае намер падтрымліваць і выступіць сааўтарам дзвюх рэзалюцый, якія плануецца вынесці на разгляд сесіі Генеральнай Асамблеі. Гэта рэзалюцыя па барацьбе з тэрарызмам (яе прапанавала індыйская дэлегацыя) і, адпаведна, мы будзем падтрымліваць распрацоўку канвенцыі, якая прапануецца ў гэтай рэзалюцыі. Другая прапанова датычыць канвенцыі па барацьбе з актамі ядзернага тэрарызму, у распрацоўцы якой Беларусь будзе таксама актыўна ўдзельнічаць.

Аляксандр Сычоў звярнуў увагу беларускіх і замежных журналістаў на такі малавядомы факт, як прадастаўленне Беларуссю сваёй паветранай прасторы для пастаўкі гуманітарных грузаў. "Мы атрымалі шэраг звяротаў з боку Даніі, Вялікабрытаніі, Германіі наконт прадастаўлення нашай паветранай прасторы, і ўсе яны былі задаволены. Мы таксама ажыццяўлялі перавозкі гуманітарных грузаў нашым чыгуначным транспартам. Беларуская чыгунка аказвала садзейнічанне ў дастаўцы грузаў для Антытэрарыстычнай кааліцыі", — сказаў ён. Дарэчы, адразу пасля падзей 11 верасня Беларусь прапанавала дапамогу Злучаным Штатам і была гатова накіраваць у Нью-Йорк нашу каманду выратавальнікаў са 100 чалавек, а таксама спецыяльнае абсталяванне і медыкаменты. Аднак амерыканскі бок палічыў за лепшае скарыстоўваць уласныя сілы, і гэта дапамога засталася незапатрабаванай.

11 верасня ў Нью-Йорку плануецца шэраг мерапрыемстваў, якія будуць прысвечаны гадвіне памяці ахвяр атакі, і беларуская дэлегацыя прыме ў іх удзел.

У рамках Генеральнай Асамблеі будуць таксама абмяркоўвацца пытанні падтрымання міжнародных мер бяспекі і раззбраення, у абмеркаванні якіх беларуская дэлегацыя прыме актыўны ўдзел. У прыватнасці, наша краіна прапануе для разгляду на сесіі Генеральнай Асамблеі рэзалюцыю, якая датычыць забароны распрацоўкі і вытворчасці новых відаў зброі масавага знішчэння і новых сістэм такой

зброі. "Гэта беларуская ініцыятыва, — падкрэсліў А.Сычоў, — поўнаасцю ўпісваецца ў кантэкст нашых намаганняў і нашага ўкладу ў забарону распаўсюджвання зброі масавага знішчэння. Мы спадзяёмся, што гэта рэзалюцыя атрымае падтрымку з боку дзяржаў — членаў ААН і будзе прынята на кансэнсуснай аснове. Праект рэзалюцыі намі распрацаваны і ўжо сёння праходзіць экспертную прапрацоўку сярод зацікаўленых дзяржаў".

Акрамя таго, Беларусь — сааўтар рэзалюцыі аб недапушчэнні мілітарызацыі космасу, што ідзе ў кантэксце глабальнага раззбраення і, адпаведна, у кантэксце забеспячэння глабальнай міжнароднай бяспекі.

У ходзе сесіі беларускія прадстаўнікі будуць ўзаемадзейнічаць з дэлегацыямі СНД, расійскай дэлегацыяй. Нядаўна ў Маскве прайшлі кансультацыі, якія датычыліся каардынацыі дзеянняў Беларусі і Расіі і аб'яднання нашых намаганняў на прыярытэтных накірунках.

Запланаваны сустрэчы з кіраўніцтвам Сакратарыята ААН і з кіраўніцтвам шэрага праграм, фондаў сістэмы Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. Плануецца сустрэча міністра замежных спраў Міхаіла Хвастова са старшынёй Контртэрарыстычнага камітэта і пастаянным прадстаўніком Вялікабрытаніі пры ААН спадаром Грынстокам, у ходзе якой будуць разгледжаны аспекты, якія датычаць удзелу Беларусі ў антытэрарыстычных мерапрыемствах. Адбудзецца таксама сустрэча міністра з намеснікам Генеральнага сакратара, дзе будуць абмяркоўвацца пытанні аказання далейшай дапамогі Беларусі ў пераадоўванні наступстваў аварыі на Чарнобыльскай атамнай станцыі. "Канчатковым вынікам дзейнасці беларускай дэлегацыі на гэтым накірунку павінна стаць замацаванне нашых інтарэсаў і адлюстраванне нашых патрэб у дакументах, рэзалюцыях і рашэннях Генеральнай Асамблеі ААН. Гэта, у сваю чаргу, дапаможа стварыць спрыяльныя палітычныя, юрыдычныя, эканамічныя пераумовы для рэалізацыі тых праектаў і праграм, якія сёння ажыццяўляюцца ў Рэспубліцы Беларусь рознымі арганізацыямі сістэмы ААН", — заявіў Аляксандр Сычоў.

Падрыхтавала Ларыса ЛАЗАР.

рэха падзеі

Сяргей ПАНІЗЬНІК

БРАНЯ ДАБРЫНІ

Памяці ахвяр амерыканскай трагедыі.

І перайшоў тэрор за грань азлобы-помсты.
Нью-Йорк, Манхэтэн...

Помню: рань, уздым няпросты: вышэй птушынага крыла вісела восень!
Хмурынка ў Беларусь плыла на хмарачосе.

...Абрысы зніклі. У імжы

бяды суплоддзе.
Гарнуса да чужој душы: яна ў самоце.
Мы пойдзем найсутыч агню, сучышым беды, — каб не абрушыць вышыню усёй планеты.
Вар'яцтва злога рыкашэт у тло ўвапрэцца.
Абараняю я сусвет бранёю сэрца.

НА ЗДЫМКУ: амерыканскія беларусы Антон ШУКЕЛОЙЦЬ і Юлія АНДРУСІШЫНА на манхэтэнскім хмарачосе. Нью-Йорк, 1990 год. (Фота аўтара).

спорт

НА ПОДСТУПАХ ДА "ЗАЛАТОЙ ЛІГІ"

Беларуская спартсменка Аляксандра Турава мае шанс заваяваць залаты прыз легкаатлетчнай серыі турніраў «Залатой лігі».

Гэта яна яшчэ раз даказала на спаборніцтвах у Бруселі, дзе заняла другое месца ў бегу на 1 500 метраў. Цяпер па суме ачкоў Турава ўзначальвае спіс прэтэндэнтаў на «золата» ў гэтай намінацыі. У шасці турнірах яна чатыры разы падымалася на п'едэстал гонару.

Выступіць у фінале «Залатой лігі» і майстар трайнага скачка Аляксандр Главацкі. Усяго ў вераснёўскім фінале мацнейшых легкаатлетаў свету ў Парыжы прымуць старт шэсць спартсменаў Беларусі.

ЦІ БУДЗЕ АЛІМПІЙСКІ МУЗЕЙ?

Ідэя стварэння ў Мінску алімпійскага музея не новая.

З вяртаннем Мікалая Ананьева на ранейшую пасаду НАК зноў бярацца за будаўнічыя праекты. Праўда, на гэты раз размова не ідзе аб узвядзенні будынка для музея. Вызначана, што ён, як і штаб-кватэра Нацыянальнага алімпійскага камітэта, размесціцца ў добра вядомым усім былым Інстытуце фізкультуры па праспекце Скарыны.

ХАКЕІСТЫ ПРЫНЯЛІ ВЫКЛІК

Хакеісты беларускай зборнай сталі пераможцамі міжнароднага турніру ў англійскім Нотынгеме. У «Еўрапейскім хакейным выкліку», так называліся спаборніцтвы, яны нанеслі паражэнне ўсім тром сапернікам.

Спачатку беларусы выйгралі ў зборнай Венгрыі — 2:1, затым разграмілі гаспадароў турніру — 6:0, а ў заключным матчы са славакамі дабіліся поспеху з лікам 4:2. Гэта перамога дае права нашай зборнай удзельнічаць у другім раундзе турніру, але ўжо з іншымі камандамі.

У БІЯТЛІСТАЎ — МЕДАЛІ ЎСІХ ВАРТАСЦЕЙ

Медалі ўсіх вартасцей заваявалі на летнім чэмпіянаце свету нашы біятлісты.

Вышэйшай ўзнагароды ў спрынце (бег на чатыры кіламетры з трыма агнявымі рубяжамі) Вольга Назарава дадала «золата» у так званым праследаванні. Гэта ўжо чацвёрты «летні» залаты медаль нашай выдатнай спартсменкі на такіх чэмпіянатах.

На «бронзавую» ступеньку п'едэстала гонару зноў паднялася Людміла Арлоўская (былая Лысенка). Мужчыны вызначыліся ў эстафете, а сярэбраныя медалі дасталіся беларускаму.

ПЕРАМАГЛІ ФУТБАЛІСТЫ «ГОМЕЛЯ»

Футбалісты «Гомеля» з буйным лікам перамаглі ў матчы ў адказ на Кубак УЕФА.

На стадыёне ў Хельсінкі яны разграмілі фінскую каманду ХІК — 4:0. У першай сустрэчы, якая праходзіла ў Мазыры, гамельчане перамаглі з лікам 1:0. І вось цяпер даказалі, што гэта было не выпадкова. Яны не толькі стрымалі націск сапернікаў, але і паспяхова згулялі ў атацы. Вызначыўся Блізнюк, які забіў два галы.

Кастусь СЯЎРУК.

ВЫНАХОДНІКІ ШУСТАВЫ

Усім і віцябля Шуставых незвычайнае хобі. Са старых, прыгодных толькі ў металалом, жалязяк яны канструююць і ствараюць цуды.

Гаспадар сям'і Уладзімір Андрэвіч доўгія гады адпрацаваў на станкабудавнічым заводзе імя Кірава. Менавіта тут, у цэху, ён і палюбіў метал. У вольны ад працы час стварыў мінітрактар, мініматацыкл, самаробныя азрасанкі і самалёт. Сёння бацьку дапамагае ва ўсім сын Сяргей.

НА ЗДЫМКУ: Уладзімір ШУСТАЎ з сынам Сяргеем дэманструюць мінітрактар.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БелТА.

да 120-годдзя з дня нараджэння песняра

МАЛАВЯДОМЫ ЯКУБ КОЛАС

ПРА ТВОРЧУЮ ДЗЕЙНАСЦЬ КЛАСІКА БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ ЯКУБА КОЛАСА ЯК ПАЗЭТА І ПРАЗАІКА НАПІСАНА ШМАТ. ЗНАЧНА МЕНШ ДАСЛЕДАВАНА ЯГО ДЗЕЙНАСЦЬ ЯК ЭТНОГРАФА І ФАЛЬКЛАРЫСТА

Можна смела сказаць, што юнак пачаў займацца навуковай дзейнасцю ў сценах Нясвіжскай настаўніцкай семінарыі. Але Кастусь Міцкевіч, мабыць, сам таго не ўсведомляў. Нельга не згадзіцца з даследчыцай Э.Сабаленка, што, відаць, да 1900 года адносіцца напісанне першага літаратурна-этнаграфічнага твора Якуба Коласа "Наша сяло, людзі і што робіцца ў сяле".

Сярод этнаграфічных запісаў, зробленых Міцкевічам-семінарыстам, галоўная ўвага надаецца апісанню народных прыкмет, звестак па народнай медыцыне, павер'ях, замовах. Трэба адзначыць, што будучага пісьменніка вельмі цікавілі народныя веды. На думку К.Міцкевіча, яны былі шматпластавымі.

Этнаграфічная праца "О крестьянских постройках (деревни Люсина, Минской губернии, Пинского уезда, Хотыничской волости)" сведчыць аб значным навуковым росце Коласа-этнографа. У гэтай рабоце будучы паэт паказаў добрае веданне тагачаснай этнаграфічнай літаратуры, метадзі збірання этнаграфічных матэрыялаў. Аналіз працы "О крестьянских постройках..." дае падставу сцвярджаць, што перад намі ўдумлівае, сур'езнае даследаванне быту беларускага сялянства. Гэта работа Якуба Коласа не страціла сваёй навуковай каштоўнасці і ў наш час. Па-першае, пісьменнік выявіў тут глыбокае веданне справы, даючы падрабязныя, дэтальныя апісанні сялянскага двара, хаты, гаспадарчых будынкаў, характарыстычны будаўнічы тэхніку, канструкцыю асобных дэталеў. Па-другое, цікавай гэту работу для нас робіць тое, што яна напісана на канкрэтным матэрыяле адной палескай вёскі. А пры той разна-

стайнасці будынкаў і іх размяшчэння, характэрных для Палесся, такая праца вельмі патрэбная для стварэння агульнага малюнка палескага жылля.

Цікавае да этнаграфіі Якуба Коласа пранёс праз усё жыццё. Пра гэта сведчаць артыкулы Якуба Коласа "Паездка на Асінбуд", "Вялікія грандыёзныя задачы", "Трыццаць савецкіх год", яго прамова на XXII з'ездзе Камуністычнай партыі Беларусі.

Найбольшую ўвагу народнага песняра прыцягвалі менавіта тыя з'явы, што сведчылі аб нараджэнні новага, сучаснага быту.

У артыкуле "Трыццаць савецкіх год" народны паэт Беларусі падкрэсліваў: "Дый немагчыма цяпер драўляная скасобоная хата з ўскудлачанай саламянай страхою сярод прастораў калгасных палёў, не жытло яна для сённяшняга беларуса, які замацаваў у сваім ужытку і электрычную лямпу, і прыёмнік Мінскага радыёзавода, і свежую рэспубліканскую газету".

Этнаграфічная спадчына Якуба Коласа — значны ўклад у навуку. На наш погляд, правамернае заключэнне, да якога прыйшла Э.Сабаленка: "Некаторыя бытавыя з'явы, апісаныя пісьменнікам, засталіся не асветленымі ў этнаграфічнай літаратуры; іншыя, нават заўважаныя даследчыкамі народнага быту, у Коласа падаюцца больш шырока, каларытна, ярка. Нават па тых пытаннях, якім этнографы прысвяцілі цэлыя тамы (матэрыяльная культура, абрады і іншае), у коласаўскіх творах можна знайсці багата цікавага".

Якуб Колас быў і выдатным вучоным-фалькларыстам. Гэтым спрыяла праца ў літаратурнай камісіі Інстытута беларускай культуры.

Многаму навучыўся пісьменнік у вядомага вучонага Яфіма Карскага. Яго Канстанцін Міхайлавіч лічыў аўтарытэтам у галіне вывучэння фальклору. Аб гэтым сведчыць пісьмо Якуба Коласа Я.Карскаму ад 13 лютага 1922 года:

"Глыбокапаважаны Яфім Фёдаравіч!

Літаратурная камісія пры Інстытуце беларускай культуры па збіранню вуснай творчасці пачыла просіць Вас, глыбокапаважаны Яфім Фёдаравіч, выслать камісіі анкету і інструкцыю, складзеныя Вамі, па збіранню вуснай народнай творчасці і даць аўтарытэтычны ўказанні для кіраўніцтва.

З глыбокай да Вас павагай член камісіі К.Міцкевіч (Якуб Колас)".

У 1936 годзе пры Прэзідыуме АН БССР была створана самастойная фальклорная камісія, старшынёй якой быў прызначаны Якуб Колас. Затым у 1937 годзе работа па вывучэнню фальклору і этнаграфіі аб'ядноўваецца ў сектары этнаграфіі і фальклору Інстытута гісторыі АН БССР. Тут пры непасрэдным садзейнічэнні правадзейных членаў Акадэміі навук БССР Якуба Коласа і М.Нікольскага была пачата сістэматычная работа па збіранню і вывучэнню беларускага фальклору.

Толькі ў 1930-я гады экспедыцыямі, асобнымі збіральнікамі і краязнаўцамі было сабрана каля 80 тысяч фальклорных тэкстаў, 2 тысячы фоназапісаў. У 1940 годзе выйшла першая кніга шматтомнага акадэмічнага выдання "Песні беларускага народа".

У якасці старшыні фальклорнай камісіі Якуб Колас правёў вялікую арганізацыйную работу па збіранню беларускай вуснай народнай творчасці.

У грозны час Вялікай Айчыннай вайны Якуб Колас адзначаў: "Багаты і разнастайны ўнутраны мір (свет) беларускага народа. На працягу сваёй гісторыі ён стварыў выдатныя прыклады народнай мастацкай творчасці... Цэлыя вялікія тамы народнай творчасці запісаны Шэйнам, Нікіфароўскім, Бяссонавым, Федароўскім, Насовічам, Сержпутоўскім і іншымі. Усё жыццё народа з яго радасцямі і нягодамі, з яго бытавым ўкладам, увесё яго светапогляд і яго надзеі знайшлі сваё адлюстраванне ў гэтай творчасці".

Як успамінаў беларускі савецкі літаратуразнавец і фалькларыст І.Гутараў, нават у самы апошні раз свайго адпачынку ў Доме творчасці Літфонду БССР у Каралішчавічах Якуб Колас у гутарцы з пісьменнікамі прыводзіў шмат цікавых сялянскіх гумарэсак. Напрыклад:

"Трапіў адзін гарадскі жыхар у лес па ягады і адразу замест чарніц накінуўся на крушыны:

— Што ты робіш? — здзівіўся селянін. — Ты ж воўчыя ягады я!

— Нічога, — адказаў той, — воўк сабе яшчэ знойдзе".

Успамінае пісьменнік Алесь Якімовіч:

"Колас здзіўляў нас сваёй працавітасцю, творчым гарэннем. Памятаю такі выпадак. Неяк, пасля вайны ўжо, наведалі мы Коласа ў бальніцы.

На стала ў яго пакойчыку ляжаў стос кніг.

— Чытаць не забараняюць? — пытаемся.

— Не.

Перабіраем кнігі. Гэта фальклорныя зборнікі беларускіх народных казак Шэйна, Раманава, Федароўскага.

— Перачытваеце?

— Ды я іх ужо амаль усе ведаю на памяць. Гэта ж "Детгиз", бачыце, хоча выдаць для дзяцей нашы казкі на рускай мове.

Народнымі казкамі Колас цікавіўся ўсё сваё жыццё. Ніхто з пісьменнікаў не мог з такім майстэрствам пераказаць нашы народныя казкі літаратурнай мовай, як народны паэт Якуб Колас..."

Адным з любімых заняткаў Якуба Коласа была апрацоўка беларускіх казак. Ім было апрацавана тры зборнікі беларускіх народных казак: "Як пеўнік ратаваў курачку" (Мн., 1928), "Каза ў арэхах" (Мн., 1951) і "Беларускія народныя казкі" (Мн., 1952).

Нельга стварыць праўдзівую і аб'ектыўную біяграфію народнага песняра Якуба Коласа без аналізу яго плённай дзейнасці як этнографа і фалькларыста.

НА ЗДЫМКУ: Якуб КОЛАС і прэзідэнт АН БССР Васіль КУПРЭВІЧ.

Эмануіл ЮФЕ,

прафесар БДПУ імя М.Танка, доктар гістарычных навук.

спадчына

СІМВАЛ БЯРОЗАЎКІ

Адзін з самых маладых гарадоў краіны — Бярозаўка — займае свой герб і сцяг.

Першы сімвал уяўляе сабою варажскі шчыт, рассечаны ў "слуп". У правай, блакітнага колеру частцы — тры бэльыя хвалістыя перавязі, у левай, чырвонай, — дзве скрыжаваныя шкловыдзімальныя трубка, над якімі ўзвышаецца стылізаваны крышталёвы кубак. Што сімвалізуе гербавая эмблема? Згаданыя хвалістыя перавязі — раку Нёман, каля якой нарадзіўся і развіваецца гарадок, чырвоная частка — працу тутэйшых шклаваараў. На дэвізнай "залатой" стужцы бярозаўскага герба выведзена лацінскае выслоўе "Differentia spacifica", што азначае "Адметная прыкмета, характэрная асаблівасць". Як здагадаецца чытач, размова ідзе пра творча-тэхналагічныя асаблівасці ў рабоце мясцовых гутнікаў.

А сцяг бярозаўскі ўяўляе чырвоная-блакітнае палотнішча з белай хвалю і сярэбранай эмблемай знакамітых шкляроў. Неўзабаве гэты сімвал з'явіцца над будынкам гарвыканкама побач з Дзяржаўным сцягам.

Алесь ЖАЛКОУСКІ

Жыццёвыя сюжэты

ЯГО БУСЛЫ

Некалькі гадоў таму, калі дрэва, дзе жылі буслы, зламалі моцны вецер, Аляксей Міхайлавіч прывёз з лесу вялікую бярозу і перасяліў на яе птушак.

Выжылі буслы, а вясной зноў прыляцелі да Копралева. Кожны год яны вяртаюцца да хаты Аляксея Міхайлавіча ў вёску Дрожжавічы Крычэўскага раёна. І справы ў гаспадара ідуць спарней. І конь яго ёсць, і карова, і гаспадарка. На пенсіі зараз ветэран. А буслы доўга раць яму, дзецям і ўнукам радасці і шчасце.

напярэдадні

ЛАЎРЭАТЫ ПРЭМІІ

САЮЗНАЙ ДЗЯРЖАВЫ

Дыпламы лаўрэатаў прэміі Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі ў галіне літаратуры і мастацтва за 2001 год будуць уручаны народнаму пісьменніку Беларусі Івану Шамякіну і драматургу, заслужанаму дзеячу мастацтваў рэспублікі Аляксею Дудараву.

Урачыстую цырымонію ўзнагароджання намечана правесці 13 верасня ў Малой зале Палаца Рэспублікі ў Мінску, паведамлі карэспандэнту БЕЛТА ў Міністэрстве культуры.

Іван Шамякін удастоены прэміі стварэнне высокамастацкіх аповесцей «Слаўся, Марыя», «Пошукі прытулку», «У цені палаца», «Губернатар». Высокай ўзнагародай адзначаны і цыкл літаратурных твораў для тэатра і кіно Аляксея Дударова. У яго ўвайшлі п'есы «Парог», «Вечар», «Роднавая», «У прыцемках», «Чорная панна Нясвіжа», кінасцэнарый «Белая Росы».

кнігарня

УНІКАЛЬНАЕ ЛІТАРАТУРНАЕ ПАДАРОЖЖА

Многія дзесяцігоддзі таму вялікі Гётэ сказаў: "Калі хочаш зразумець паэта, адпраўляйся на яго радзіму". На радзіму ўсіх беларускіх літаратараў можна якраз і трапіць, адкрыўшы краязнаўчы даведнік "Літаратурныя мясціны Беларусі" (ён падрыхтаваны ў Нацыянальным навукова-асветным цэнтры імя Ф.Скарыны, а выдадзена першая кніга ўнікальнай літаратурна-краязнаўчай энцыклапедыі і

выдавецтвам адпаведным — "Беларуская Энцыклапедыя".

З'яўленне на свет новага кніжнага праекта каменціруе адзін з аўтараў першай кнігі — вядомы вучоны-літаратуразнаўца Адам Мальдзіс:

— Даведнік складаецца з трох частак (кніг), дзе вобласці Беларусі падаюцца ў алфавітным парадку. У першай — Брэсцкая, Віцебская і Гомельская, у другой — Гродзенская, Магілёўская і

Мінская, у трэцяй — горад Мінск, а таксама (у "Дадатку") мясціны, звязаныя з беларускай літаратурай, якія знаходзяцца па-за межамі сучаснай Беларусі, і паказальнікі. Па кожнай вобласці матэрыял размешчаны наступным чынам: спачатку падаюцца звесткі пра абласны цэнтр (у алфавітным парадку) — па вуліцах, пасля па прозвішчах пісьменнікаў, якіх нельга звязаць з канкрэтным адрасам, і па літаратурных з'явах ці выданнях, якія таксама не ўдалося лакалізаваць, а затым па ра-

ёнах і населеных пунктах у алфавітным парадку. Паколькі ў некаторых выпадках у раёне ёсць некалькі вёсак з аднолькавай назвай, ўказваецца таксама сельсавет. Гэта павінна дапамагчы чытачу ў лакалізацыі мясцін, асабліва невялікіх або ўжо не існуючых.

Зараз у кнігарнях і на паліцах бібліятэк — толькі першая кніга краязнаўчага даведніка. Работа над "Літаратурнымі мясцінамі Беларусі" працягваецца.

Кастусь ЛАДУЦЬКА

— Я хрысціянствам у 1937 годзе. Хрысцілі та-
емна. Уначы. У суседняй ад роднага Мормалю вёсцы Сала-
ное. Знаёмым святаром, што вярнуўся з астрога. І, як
успамінала мама, нават не рассвечваліся. А нашу царк-
ву ператварылі ў клуб.

У тыя змрочныя часы выпала нарадзіцца на Гомельшчы-
не Уладзіміру Содалю, словы якога згаданыя тут. Ды была
яшчэ ў жыцці яго і вайна — жах, холад, калецтвы, смерць,
невывязаная гора.

АХОЎНІК БЕЛАРУШЧЫНЫ

НАТАТКІ З НАГОДЫ 65-годдзя Уладзіміра СОДАЛЯ

Уладзіміру Содалю, вядомаму ў
Беларусі чалавеку — асветніку, мова-
знаўцу, даследчыку літаратуры, края-
знаўцу, пісьменніку — 13 верасня
спаўняецца 65 гадоў. Ёсць, як кажуць,
падстава яго ўшанаваць...

Уладзімір Ілліч — аўтар дзесятка
кніг пра Дуніна Марцінкевіча, Фран-
цішка Багушэвіча, Купалу, ілюстрава-
ных энцыклапедыяў (альбомаў)
«Францішак Бенядзікт Багушэвіч...»,
«Віцэнт Якуб Дунін-Марцінкевіч» ды
іншых літаратурных твораў. Больш за
30 гадоў Уладзімір Содалю аддаў пра-
цы на тэлебачанні. Ён стваральнік тэ-
лечасовіца «Роднае слова» і паважан-
ны яго вядучы, аўтар соцыальна-педа-
гагічнага праграмавага серыяла «Кіна-
журналы». Сярод іх — пра Максіма
Танка, Ніла Гілевіча, Станіслава Шуш-
кевіча, Пімена Панчанку, Уладзіміра
Караткевіча, Барыса Сачанку, Зоську
Верас... Гэта сапраўдны тэлевізійны
хрэстаматыйны патрыярхаў беларускай
культуры.

У Содалю з малаком маці ўвабраў
ў сябе роднае слова. Сьвятая лексіка
яго роднай вёскі Мормаль, сабраны ў
студэнцкія гады, — прыклад ягонай
працы па зборы моўных залацінак,
прыклад клопату пра родную мову,
пра беларушчыну.

«Не хлебам адзіным будзе жыць
чалавек, а ўсякім словам, якое зы-
ходзіць з вуснаў Бога» (Мф.4:4). І сло-
ва, якое зыходзіць ад Бога і якое да-
дзена Богам, стала для чалавека і
хрысціянна Уладзіміра Содалю той
прамяністай зоркай, што асвятляе
ягоны жыццёвы і творчы шлях. «Мова
— кроў нацыі. Жыве мова — жыве на-
цыя», — казаў колісь выдатны майстар
прыгожых пісьменства Ядвігін Ш. Та-
кое ж разуменне мовы і ў Содалю. «Я-
хай жа для ўсіх нас, — нека ў газет-
ным інтэрв'ю заўважыў Уладзімір
Ілліч, — наша мова будзе нашай рэлі-
гіяй, нашым Богам, дае сілу, радасць і
мэту жыцця».

Не давалося Уладзіміру Содалю ані
разу наведаць суседнюю Польшчу.
Але творчыя памкненні шмат разоў
прыводзілі яго ў гэтую дружалюбную
краіну. Варшава, Кракаў, Познань, Су-
валкі былі гарадамі, праз якія пра-
ходзілі жыццёвыя шляхі двух веліч-
ных зачэпальных новай беларускай
літаратуры — Дуніна-Марцінкевіча і
Францішка Багушэвіча. Даследаван-
ню іх творчасці прысвечана ўсё пра-
фесійнае жыццё навукоўца. Жыццё-
выя шляхі гэтых беларусаў пераплі-
таліся з жыццёвымі шляхамі сьлінных
палякаў — А.Касцюшкі, У.Сыракомлі,
С.Манюшкі, многіх вучоных, гісторы-
каў, як перапліталіся лёсы польскага
і беларускага народаў. Агульная ге-
аграфічная прастора, агульная куль-
тура, агульная хрысціянская вера,
агульны гістарычны шлях — вось тыя
карані, тая павязь, што ядналі і ядна-
юць блізкія этнасы, узаемаўзбагача-
юць іх, забяспечваюць міралаюбныя
стасункі.

— Так сталася, — успамінае
Уладзімір Содалю, — што сваякі Фран-
цішка Багушэвіча не жывуць у Бела-
русі — шукалі прытулку і знайшлі яго
ў суседняй дзяржаве, Польшчы. Я
доўга ліставаўся, да прыкладу, з унуч-
кай Багушэвіча Станіславай Тамашэў-
скай. У 39-м годзе сям'ю Тамашэўс-

кай выслалі ў Сібір. Адтуль яны трапілі
ў Індыю, а з яе — у Польшчу. Янка Тар-
чэўскі, стрыечны Багушэвічаў унук,
перадаў мне сямейныя рэліквіі Багу-
шэвічаў. Сярод іх два раскладныя ме-
дальёны з імёнамі святых асоб і час-
цінкамі мошчаў. Прывёз ён і арыгіна-
лы здымкаў Францішка Багушэвіча
часоў паўстання Каліноўскага. Гасця-
вала ў мяне і праўнучка Багушэвіча
Хрысціна Шаманда. Меў я цікавыя су-
стрэчы з кушлянцамі, якія памяталі
Багушэвіча. З 1898 года ён жыў у іхняй
вёсцы. Яны дзяліліся са мной успамі-
намі. Пісалі лісты па-кушлянску: то
кірыліцай, хоць і не вучыліся гэтаму,
то лацінкай, то па-польску. Кушлян-
ца Каралю Альхімовіча Польшча пры-
туліла таксама. Вывучыла на кінема-
таграфіста, на мастака. Ужо да вайны
ён меў фотаапарат і зняў Багушэві-
чаву каплічку — аб'ект ягонай сядзі-
бы. Прысылаў Альхімовіч не толькі
рэзкія здымкі, але і свае акварэлькі-
краявіды. Людзей гэтых ужо няма. За-
сталіся ў маіх архівах ліставанні, да-
кументы і ў памяці дарагія мне воб-
разы.

Творчыя пуцявіны Уладзіміра Со-
далю прыводзяць яго і ў Літву. Вільня,
на думку даследчыка, павінна б стаць
адкрытым горадам для беларусаў.
Бо якая яшчэ з суседніх дзяржаў Бела-
русі мае такую роднасць з намі?
Бо дзе яшчэ лепш мы дазнаем пра
нашу мінулую гісторыю, нашу куль-
туру, як не ў Вільні — сталіцы былой
аб'яднанай Беларуска-Літоўскай
дзяржавы? Бо дзе, як не там, карысна
згадаць беларусам пра родную мову,
што цягам стагоддзяў гучала ў дзяр-
жаўных палатах, у сьлібах паспалітага
(простага) людю? Бо дзе, як не там, мы
пранікнемся святасцю продкаў-па-
дзвіжнікаў? І Содалю-даследчык жа-
дае быць там часцей. Задумана
кніжачка «Багушэвіч у Вільні».

Наведвальніка гасціннай кватэркі
Содалю на праспекце Скарыны
ўразаць, напэўна, творчы пакойчык
гаспадары. Тут вітае дух яго апантан-
най душы. Па сутнасці, гэта архіў. На
паліцах, на сценах, за шклом, на ста-
ле, на крэслах раскладзены і разве-
шаны дарагія для сэрца гаспадары
рэліквіі: рукапісы, кнігі, газеты, часо-
пісы, выявы знакамітых людзей і
рады. І нават з канякі, дзе можна
прылежчы ў творчай знямозе, цікаў-
наму госьцю выймаюцца неспадзеў-
ныя аркушы ды фотаздымкі.

На здымках з архіва даследчыка
ёсць занатаваныя, бадай, для гісторыі
моманты. Гэта, да прыкладу, яго су-
стрэча з ксяндзом Уладзіславам Чар-
няўскім, падзвіжнікам веры Хрысто-
вай, што зрабіў беларускі пераклад
Святога Пісання. Гэта сустрэчы з вя-
домымі свецкімі асобамі. Гэта ўрачы-
стая перадача Содалем святых
рэліквіяў Багушэвічаў у Мінскі Чырво-
ны касцёл на захаванне для нашчад-
каў.

Ну а чым нас парадзе беларускі
даследчык бліжэйшым часам? — за-
пытаецца дасціпны чытач. — Якімі
творчымі абсягамі будзе кроцьчыць?

— Па-ранейшаму працягваю спаз-
наваць і асэнсоўваць Багушэвічаву
спадчыну. У творчым плане кніжачка

пра мясціны, асвятляючы ягоным імем,
— «Тут быў Мацей Бурачок». Намно-
жылася запісаў на кніжачку «Кушлян-
скія жарты».

Шаноўны аўтар мяркуе скласці з
іх гумарыстычную праграму і высту-
паць перад аўдыторыяй. Задумана
кніжка «Тэны жывуць» пра параскіда-
ных па свеце сваякоў Багушэвічаў,
Лявіцкіх, Лёсікаў, Марцінкевічаў. Уво-
гуле бачыцца праца над нерушам на
гады, не кажучы ўжо пра замоўленьня
перавыданні.

Уладзіміра Содалю хвалююць най-
перш асобы, незаслужана забытыя,
заядбаныя. Сярод іх грамадскі дзеяч
і асветнік, першы рэдактар «Нашай
Нівы» Аляксандр Уласаў. Хутка будзе
ўжо тры гады, як Уладзімір Ілліч з ся-
брам Міколам Лавіцкім, актывістам Та-
варыства беларускай мовы, на вела-
сіпедэдах аб'язджаюць уласаўскія мяс-
ціны, натулюць жывую памяць пра гэ-
тага незаслужана забытага асветніка.

Мае Уладзімір Содалю добрае
спадзяванне на Сержыка, любага
ўнучка, вядомага чытачам «Раніцы»,
«Вожыка», «Голасу Радзімы», «Сям'і»,
«Нашага слова». Бо нараджаецца са-
праўды новае беларускае слова для
маладых беларусаў.

У адрозненне ад кабінетных наву-
коўцаў, даследчык Уладзімір Содалю
працуе з людзьмі. Літаратурна-тэле-
візійныя пошукі, вандроўкі па знака-
мітых мясцінах Беларусі, знаёмствы і
сардэчныя стасункі забяспечылі твор-
чы поспех.

— От і давалося служыць дзвюм
музам — літаратурнай ды тэлевізій-
най, — адзначае Уладзімір Ілліч. —
Адна з іх мяне рухала, другая сцвяр-
джала. А жыву без зайдзрасці, з ве-
раю: мне маё будзе, калі таго буду
варты. Жыву без сквапнасці, без прагі
да грошай. І радуся за творчы по-
спехі калегаў, за іхні плён не дзеля
сябе, а дзеля Беларусі.

«Ёсць людзі вельмі шчырыя і вельмі
сціпныя, якія робяць справу, не спа-
дзеючыся, будзе яна калі ацэнена ці
не. Для мяне адным з такіх беларусаў
з'яўляецца Уладзімір Содалю — Ва-
лодзь», — сказаў на вечарыне Уладзі-
міра Ілліча ў Купалавым доме Генадзь
Бураўкін.

Самааддана працуючы на ніве бела-
рускай культуры, Уладзімір Содалю
не быў уганараваны аніякімі дзяржаў-
нымі ўзнагародамі, аніякімі званнямі.
Такое ахвярнае служэнне Бацькаўш-
чыне ці то не было заўважана афіцый-
нымі асобамі, ці то ім ігнаравана. Ад-
нак ўшанаваны быў грамадскім камі-
тэтам «Спадчына» — дыпламам «Гонар
Айчыны» і срэбным пярсцёнкам з вы-
явай «Пагоні», з выгравіраванымі ініцы-
яламі «У.С.» і словам «Жыве Беларусь».

«Не шукайце сабе скарбаў на зямлі,
дзе моль і ржа знішчаюць і дзе зло-
дзеі падкопваюць і крадуць... Шукай-
це ж найперш Царства Божага і праў-
ды Яго, і гэта ўсё дадасца вам»
(Мф.6:19—20, 33). І шукае Уладзімір
Содалю найперш царства беларус-
касці для роднай культуры, для бела-
русаў. І няхай, як сказана, пашле
Гасподзь Уладзіміру паводле яго
шчыравання.

Леанід КАЧАНКА.

ДУМКІ ЎСЛЫХ

КОЛЬКІ Ж КРЫЖОЎ?

КУДЫ ВЯДЗЕ ПОШУК

Сустрэла аднойчы ў рэдакцыі газе-
ты «Звязда» сябра свайго Аляксандра
Лукашукі:

— Еду шукаць крыж Ефрасінні Пра-
падобнай Полацкай. — Ён гаварыў так
узнёсла і радасна, што мы доўга не
маглі разысціся. Аляксандр напісаў се-
р'ёзную артыкулаў, ездзіў у ЗША, сустрэ-
каўся з людзьмі, з якімі мяне пазна-
міла жыццё толькі цяпер у Полацку.

— Крыж у Амерыцы, — казаў пера-
кананым сваім вопытам Лукашук. — Ад-
шукаем.

— Але ж які крыж, як і дзе шукаць?
Лазара Богшы, рукатворны, які пра-
паў у 1941 годзе з Магілёва, ці найперш
духоўны, подзвіг яе... Дык дзе ж і той, і
другі? У Полацку, у Магілёве, у ЗША, у
Маскве... Але ж з'явіўся і трэці крыж.

ВЯРЫГІ

Пакуль навукоўцы і даследчыкі вы-
лучалі версію за версіяй аб месцы зна-
ходжання Крыжа, шукалі яго ў розных
уласных калекцыях, вялі перамовы з
музеямі розных краін аб вяртанні каш-
тоўнасцей, Ефрасіння сама прыадчы-
ніла хмарку таямніцы.

— Знайдзі ланцужок, — «сказала»
нядаўна ўначы Прападобная Ефрасін-
ня Полацкая адной жанчыне з блізкіх
да манахіяў свайго манастыра.

І ўказала, дзе ўзяць. Вось і ўся та-
ямніца.

Святыя вярыгі Ефрасінні (па яе, про-
ста ланцужок!) былі ў пыле і смецці
на гарышчы, але недалёка, у Полацкім
манастыры.

Вярыгі — гэта надзвычай суровыя,
вагою па 7 і 8 кілаграмаў два ланцугі.
Ніхто не зрываўся з месца, не імчаў у
Амерыку — самі праявіліся. Але што з
імі рабіць?

— Надзень, насі, — зноў «падыйшла»
Ефрасіння, быццам да дачкі.

Ну якая каштоўнасць з музея пры-
мусліла б «адкінуць» радыкулі і іншыя
хваробы? А вярыгі Ефрасінні, простыя
ланцугі вагою 7 і 8 кілаграмаў, змаглі
стаць лекамі, хаця не ланцугі, канеш-
не, а святло, тое самае святло, дабры-
ня, якую яны выпраменьвалі і выпра-
меньваюць цяпер, і назаўсёды святыя,
святло неўміручае.

Шукаць Крыж, які яна не спадаб-
ляе знайсці, бо не час — рана, — ма-
нахіні не сталі. Адны насілі вярыгі, а
потым па благаслаўненні епіскапа
ўсклалі іх у раку (у якой знаходзіліся
мошчы Прападобнай Ефрасінні) — у
Крыжа-Узвіжанскім саборы. Кожны,
хто прыходзіць на службу, можа прык-
ласціся і па веры, канешне, знайсці да-
памогу.

Дзеля чаго ж насіла Прападобная
Ефрасіння вярыгі, калі яшчэ сама была
юнаю, а затым і сталаю ігуменняй? Уці-
хамірвала плоць... Тыя самыя страці, якія
не даюць спыніць норавы, парывы,
пачуцці, гнеў, ярасць, злосць... Так,
усё змяносе, гордае, тое, чым мы часам
так «даражым»...

Мы ж шукаем Крыж, як чалавека, які
прапаў без вестак. Знік, маўляў, у 41-м
у Магілёве. У Полацку, на Міжнароднай
канферэнцыі, пачула версію, што Крыж
закапаны ў адным з раёнаў Магілёўш-
чыны: яго схавалі чэкісты з іншымі ска-
рбамі ў сейфе. Некаторыя вядомыя дас-
ледчыкі, адмовіўшыся ад заакаянскай
версіі, шукаюць у Расіі. У мяне ёсць на-
конт гэтага свая думка: ведаю, што
адзінаверцы знойдуць: гэта ж пуче-
вадзіцель самой Ефрасінні (яе закла-
це ёсць на Крыжы) — заклацце і пад-
казка, дзе Крыж: у манастыры!... Не
здзіўляйцеся, абсалютна веру — так.

Дзе ж?.. Замураваны, схаваны
інакш? Гэта адкрываецца, мабыць, гэтак
жа, як знаходка вярыгаў.

ТРЭЦІ КРЫЖ

...На лаўцы Прападобнай Ефрасінні
Полацкай у манастыры сядзіць не-

звычайная пара. Вось нарэшце і мы
сустрэліся ў абставінах незвычайных:
яны сядзяць на лавацы, а я — у рэч-
цы, там, дзе купалася Ефрасіння. Яны
былі першымі, хто адшукаў у архівах
першаобраз Крыжа Ефрасінні. З іх
удачы пайшоў пошук Крыжа!.

Тацяна Макарава і Леанід Аляк-
сееў з Масквы толькі што з рук Ула-
дыкі Філарэта атрымалі ордэн Крыжа
Прападобнай Ефрасінні Полацкай. Усе
разышліся з урачыстай трапезы, было
пяць гадзін пасля паўдня... Вось і нам
размова знайшлася.

Мы гаварылі пра Крыж, пра Лука-
шука, які не дашукаўся нічога ў Шта-
тах, пра вядомага гісторыка Адама
Мальдзіса, які шукае і цяпер Крыж у
музейных каталогах. Ёсць версія, што
Крыж мог апынуцца і ў Аўстраліі... Сярг-
гей Багдановіч з Магілёва, як супра-
цоўнік органаў Дзяржаўнай бяспекі,
сцвярджае, што Крыж, без сумнення,
быў вывезены ў 1941 годзе, што яму
не далі б прапасці. Ён указвае зноў на
Расію.

Мы — упартыя ў помніках, у орда-
нах, у пошуках. Але ж несумнення
да сябе... На мой погляд, перш чым
узяцца за пошук, трэба было б пазы-
чыць духоўнага подзвігу ў самой Пра-
падобнай Ефрасінні Полацкай і сачыць
хаця б за ўладкаванасцю, захаваннем
месца, дзе яна жыла, у тым ліку і чыс-
цінёю ракі Палаты, якая яго амывала.
Такім чынам, не запускаць і Палату
свайей душы, дапамагаючы іншым.

Аўтар у Полацку на месцы,
дзе амывалася Прападобная
Ефрасіння.

Мы спрабуем сёння зрабіць гэтую
справу — пачысціць Палату хаця б
найперш у манастырской схове. Упэў-
нена, што новы мэр Полацка Уладзімір
Тачыла, таксама атрымаўшы ўжо ор-
дэн Крыжа Ефрасінні Полацкай, нам
дапаможа ў гэтым. Дапаможа сваёю
малітваю і благаслаўненнем і епіскап
Полацкі і Глыбоцкі Феадосій, і любы
іншы чалавек, палачанін. Работы
хопіць усім. Бо Крыж — гэта добрая
справа, а не толькі наяўнасць яго, гэта
любоў да вытокаў, да ўсіх, а не да
сябе.

У сувязі з гэтым хацела б сказаць
пра сваё разуменне гісторыі трэцяга
Крыжа копіі Крыжа Ефрасінні, якую
шмат гадоў запар аднаўляў Мікалай
Кузьміч, брэсцкі ювелір. Цяпер Крыж
у алтары. Да яго, як да святыні, ідуць
людзі... Але гэта — не Крыж Ефрасінні.
Па зямных мерках, Лазару Богшу
старажытны Крыж абышоўся ў 100
грывнаў, а новы, падобны, — у мно-
гія сотні тысяч долараў... Трэба яго
ахоўваць.

Не, я не супраць Крыжоў новых,
яны робяцца, будуць рабіцца, ззяць.
Але прыйдзе час, з'явіцца той, які ця-
пер нібы прапаў без вестак, дух моцны
нашай, чысціні ды прастаты... Што ад-
кажам ёй, Прападобнай, калі прой-
дуць нашы ж хмаркі і высветлім тое
дзіця, якому адкрываецца, дзе сапраў-
дны Крыж, як узяць яго, з якога пад-
зямелля!... Упэўнена: сама Прападоб-
ная Ефрасіння і адкрые тайну.

Вольга ЯГОРАВА.

Полацк.

Пачатак у № 27.

НАТХНЕННЕ ДАЕ БОГ

Вершы глыбокай веры, святла і таямніцы ўкладаў Пазт на пачатку духоўнай дарогі. Пазт на канавана было стаць кіраўніком каталіцкага Касцёла, вікарыем Езуса Хрыста на зямлі. Ён абраў сабе імя Ян Павел II...

Нарадзіўся будучы папа (сапраўднае імя Караль Вайтыла) 18 мая 1920 года ў мястэчку Вадавіцы недалёка ад Кракава.

16 кастрычніка 1978 года кардынал Караль Юзаф Вайтыла быў выбраны 264-м рымскім папам.

Пантыфікат Яна Паўла II — адзін з самых доўгіх і значных у гісторыі каталіцкага Касцё-

ла. І значны ён найперш дзякуючы незвычайнай асобе самога Пантыфіка. За 21 год Пятровай паслугі папа здзейсніў 94 апостальскія падарожжы. Ян Павел II і яго Курыя напісалі столькі тэалагічных і філасофскіх прац, што па сваёй колькасці і якасці яны прыраўноўваюцца да прац такіх вялікіх тэолагаў, як Тамаш Аквінскі. Каб іх да канца асэнсаваць, спатрэбіцца яшчэ нямаля часу.

Што ж да паззі Каралю Вайтылы, то, як пісаў польскі крытык Вальдэмар Смашч, «з першых сваіх вершаў Караль Вайтыла гаварыў пра Бога і чалавека, упісанага ў Божую справу

збаўлення. Ён не абсалютызаваў паззі, але ўсведамляў таксама яе выключнасць, бо пазымнага пазнання нельга замяніць ніякім іншым. Ёсць пэўныя сферы нашай рэчаіснасці, якія не паддаюцца іншым спосабам пазнання. Ужо Шэкспір сказаў, што на зямлі існуюць рэчы, якія філосафам нават не сніліся. Калі нават з'явы і рэчы, здавалася б, лёгка даступныя застаюцца для нас неспасцігальнымі, то што ўжо казаць пра такую незразумелую істоту, як Бог. Аднак у кожную эпоху пазты зноў і зноў спрабавалі гаварыць пра Творцу павольна, зразумела, гэта не значыць, што яны адкідвалі свята

малітвы, яны проста прагнулі ўнесці ў іх хоць бы колькі сучасных слоў, годных застацца ў пазымным катэхізісе.

Малады пазт з Вадавіцаў меў асаблівыя прычыны, каб зрабіць такія спробы. Перш за ўсё таму, што толькі ў гэтым бачыў сэнс паззі!

Вершы Каралю Вайтылы дапамагаюць зразумець Святое Пісанне і Таямніцу Святой Тройцы. У польскай паззі — ад Міцкевіча да Мілаша — пазт знайшоў сваю мастацкую дарогу.

Форма невялікіх пазт зразумелая і ў кантэксце беларускай літаратуры, бо ў такіх традыцыях працавалі Купала і Багда-

новіч. Але вобразная глыбіня паззі Каралю Вайтылы патрабуе глыбокага пранікнення, каб знайсці адпаведныя словы ў беларускай мове, якая толькі звонку мае падабенства з польскай, бо кожнай мовай піншаму ўкладваецца высокі Дах Дому Паззі.

У паззі Каралю Вайтылы думка ўскладняецца Боскай і асвячаецца людскай Дабрынёй і Любоўю. Гэта ён сказаў:

Любоў нам усё праясніла.

Любоў нам усё адгадала...

Тлумачыць вершы Каралю Вайтылы нялёгкае, але вялізнае шчасце. Нам дапамагала надзея, што ў пошуку Слова натхненне дае Бог.

Данута Бічэль.

КАРАЛЬ ВАЙТЫЛА

I
УЗБЯРЭЖЖЫ, ПОЎНЫЯ ЦІШЫ

1. Далёкія ўзбярэжжы цішы пачынаюцца ўжо за парогам.

Туды не пераліціш, як птушка.
Мусіш стаць і глядзець глыбей і глыбей,
пакуль не здолееш адхіліць душу ад дна.

Там твой погляд не насыціць нават зелень,
не вернуцца вочы, як з-за кратаў.
Думаў ты, жыццё схавання можа ад Жыцця

на смерці тым, што нахілілася ў бяздонне.

З той плыні — ты ведаеш — не бывае вяртання.
Абдымае таямнічых прыгажосць вечнасці!
Трываць і трываць. Не баяцца адлёту
ценяў, толькі трываць
больш ясна і проста.

Тым часам саступаеш Камусьці, хто адтуль
прыходзіць і за сабой ціха зачыняе дзверы
маленькай хаты — а як ідзе, то лагодзіць крок —
і тая ціша глыбей сягае.

5. Любоў мне ўсё праясніла,
Любоў мне ўсё адгадала —
Таму абагаўляю Любоў,
дзе б яна ні вандравала.

А калі я цяпер раўніна для ціхіх хваляў прыліву,
у якім дзікім вецер не вые, не кідае на бераг тапляк,
але толькі спакой у хвалях і святло ў глыбіні
маўклівай,
і святло на ўзбярэжных галінах,
і спакойна дыхае так.

Там, у цішы, схаваны мой ліст —
я схаваны, не гоніць вецер,
малы клопат, што падаюць дні,
калі ведаю: падае ўсё на свеце.

8. Што гэта значыць — магу толькі заўважыць, калі
нічога не бачу, калі ўжо за краем зямлі села апошня птушка,
калі хваля схавала яе ў шкле — падаю яшчэ ніжэй,
правальваюся з птушкаю разам у плыні халоднай
шкла.

Чым больш напружваю зрок, тым менш бачу,
і нахіленая вада пад сонцам адбіваецца
тым бліжэй, чым далейшы ад сонца цень яе аддзяляе,
чым далейшы ад сонца цень аддзяляе маё жыццё.
Значыць, у змроку ёсць столькі святла,
колькі жыцця ў расквітнелай ружы,
колькі Бога, які ступае
берагамі душы.

II. Абагаўляю цябе, духмянае сена, бо не знаходжу ў табе
пылі спелага калосся.
Абагаўляю цябе, духмянае сена, бо ты прытуліла
Дзіця босае.

Абагаўляю цябе, сырое дрэва, бо не знаходжу скаргі
ў тваім апалым лісці.
Абагаўляю цябе, сырое дрэва, бо хавала Яго плечы
ў скамянелых кроплях крываваых.

Абагаўляю цябе, бледнае святло пшанічнага хлеба,
дзе вечнасць затрымалася на хвіліну,
калі падплывала да нашага берага
патаемнаю сцэжкай.

13. Бог спачываў у сэрцы і Сусвеце,
але Сусвет астываў,
паволі рабіўся песняй Яго Розуму,
найбліжняй зоркай.

Апавядаю вам пра вялікае здзіўленне, майстры Элады:
не варта сцерагчы побыту, які вырываецца з рук,
ёсць сапраўдная Прыгажосць,
схаваная пад жывой крывёю.

Кавалак хлеба сапраўдней, чым Сусвет,
больш поўны ён быцця і Слова
— песня, як разліў мора,
— бездань сонца,
— выгнанне Бога.

17. Забары мяне, Настаўнік, у Эфрэм і дазволь
там застацца з Табою,
дзе ўзбярэжжы далёкай цішы ападаюць на крылы
птушак,
як зелень, як бурлівая хваля, не кранутая рухам
вясла,
як шырокія кругі на вадзе, не запалашаныя ценем
страху.

Дзякуй, што месца для душы адсунуў так далёка
ад гаму і што там прабываеш па-сяброўску аточаны
дзіўным убоствам
Бязмежны, ледзь-ледзь займаеш малюткую келлю,
любіш месцы, дзе бязлюдна і пуста.

Бо Ты ёсць сама Ціша, вялікае Маўчанне,
вызвалі мяне ўжо ад голасу,
а прасякні толькі трымценнем Твайго існавання,
трымценнем ветру у спелым калосі.

II

ПЕСНЯ ПРА НЕВЫЧАРПАЛЬНАЕ СОНЦА

2. Душа не такая, як лісце,
што за сонцам не паспявае
і гасне, як толькі выгарыць зелень —
адно сонца будзе далей,
тым далей, чым далей будзе кружляць дарога.

Замала лісцю, што дзень жыве, цэлы дзень,
гэтаксама замала, што ўзыходзіць сонца.
Смерць толькі кароткі час промня
сонечным днём.

3. Душа не такая, як лісце.
Бо можа нават сонца затрымаць над сабою,
калі на дол сядзе з ім разам
на захадзе недасягальнай дугою.

Там даганяе яго, там застаецца,
там дзеліць з сонцам долю яго заходу,
а калі адплыве яшчэ далей,
то яднаецца з сонцам доўгім ценем —

Ані краю Зямлі не ламае,
бо непакоіцца пра далёкія дні, —
проста стукае ў дзверы.
І вось усяго душа дасягнула:
вось сонца, што дзень вяртае
да свайго далягляду.

7. Калі самая вялікая любоў у прастаце,
а самая простая прага ў смутку,
то не здзіўляйся, што Бог прагнуў,
каб Яго прынялі самыя простыя,
тыя, чыя душы выбеленыя на бель,
тыя, хто не ведае слоў для сваёй любові.

Сам, калі нас палюбіў,
зачараваў нас прастатою,
бядою, бядою і сенцам —
Тады Маці Дзіця брала,
на руках Яго калыхала
і атуляла ножкі Яго сярмяжкай.
О, цуд, цуд, цуд!
калі Бога атуляю чалавечнасцю,
атулены Яго любоўю,
атулены Яго пакутаю.

8. У адным позірку дзіцячым,
засяроджаным у лагоднай Гостыі,
сустрэўся з Айцом Нябесным,
які глядзеў з любоўю бязмежнай.

Перад глыбінёю таго позірку,
у якім убачыў я свет,
задрыжалі вочы мае,
як расквітнелы квет.

Сын казаў: Вось і спаўняецца
прага нашай любові,
што чалавечыя вочы глядзяць
не змененыя святлом.

О, гэтае ззянне! О, позірк Стваральны,
з якога новы твор узнікае
багацейшы бязмерна,
новы сусвет пайстае з нябыту.

9. О, адчуць гэту хвіліну нябыту,
хвіліну перад стварэннем —
і не адступаць ад яе ніколі,
як ад уласнага ценю.

Вяртацца заўсёды ў той час,
калі толькі Думкай Тваёю ўкрыты,
нявіннасць большую, чым дзіця,
і глыбейшую меў я празрыстасць.

Сёння, ашаламлены існаваннем,
пра свой нябыт забываю,
у далёкіх праменьнях блукаю,
ад найпростага адарваны.

Але адзін толькі позірк углыб,
які вечнасць з глыбінь вызваляе, —
адзін толькі позірк,
якім у Думцы Тваёй прабываю. —

Тады, калі ў ззянні схаваным
увесь я ёсць, як адзін, пад Небам,
і раблюся зноў Тваёю Думкай,
белым жарам любові і Хлеба.

15. Як жа аддзячу мору за тое, што яго ціхіх хваляў
выходзяць на пошук маіх штодзённых блуканняў?
Як жа аддзячу сонцу, што захад ягоны мяне прымае,
што вечар і ранак нядоўгая дзеліць разлукай?

Што ж аддам я Табе за гэтую блізкасць,
якую так разліваеш бязмерна,
як агонь,
як сэрцы ў рытме адзіным —

Што ж аддам я Табе за гэтую фамільярнасць,

якую ў дзіцячым паглядзе
 мне ахвяруеш, і хвалою заканчваеш,
 не замуцнёнаю ценом —
 Што ж аддам я Табе за гэтую безабароннасць,
 якая мне ні дня не шкадуе —
 бо Табе, Пане, нельга
 верыць такому, як я.

Як жа аддзячу мору, што яго ціхіх хвалі
 выходзяць шукаць маіх штодзённых блуканняў?
 Як жа аддзячу сонцу, што захад ягоны мяне прымае,
 што вечар і ранак нядоўгая дзеліць разлука?

МАЦІ

I

3. ЗАХАПЛЕННЕ АДЗІНАРОДНЫМ

Гэта святло прабівалася паволі праз
 штодзённых справы,
 да якіх прывыкаюць з маленства жаночыя вочы і
 рукі
 ды паволі ў тых самых падзеях такое святло
 заяснела ў бязмежжы,
 што далоні склаліся самі, калі словы згубілі
 прастору.

Мой Сыне, а ў той мясціне, дзе нас людзі ведалі
 разам,
 Ты казаў мне "маці" — і ніхто не зазірнуў у глыб
 штодзённых і незвычайных здарэнняў —
 а жыццё Тваё злілося з жыццём самых бедных,
 да якіх Ты хацеў належаць праз працу цяжкую рук.

Але ж я ведала, што святло, якое снуецца ў такіх
 здарэннях,
 глыбокае і бясконцае, як валакно з-пад кары дрэва
 жыцця,

што тое святло — гэта Ты.
 Не прыйшло яно ад мяне —
 а як жа доўга мела я Цябе ў тым святле
 майклівым,
 даўжэй, чым мела Цябе ў цэле маім і ў крыві.

III

1. АДКРЫЦЦЁ ПЕСНІ

Не ведала сябе такой, пакуль не знайшла сябе ў
 песні.
 Хадзіла сярод людзей, не аддзяляла іх клопату
 ад маіх учынкаў штодзённых, ад думак маіх
 дзювоных,

што заўжды прамаўляла ўслых.
 Калі ж узляцела песня і мяне абняла, як звон,
 бачыла я — твая словы Цябе выносяць са сховаў,
 як святло, што ў думках, як на дне халодным, было —
 а калі песня заціхне, Ты думкі мае пачуеш лепш.

Адпывуць твая доўгія дні сярод столькіх
 розных людзей —
 у якіх наведваць будзе Цябе крыві маёй родны рытм.
 А іншай песні Табе не дам. Гэта ж, перш чым да
 мяне вярнуцца,
 адаб'ецца рэхам глыбокім жыцця ўсяго.

каб зноў засяродзіцца ў ціхім шэпце вуснаў маіх,
 на якіх найдаўжэй застаецца — і так проста живе.

2. АБНЯТАЯ НОВЫМ ЧАСАМ

Празрыстая да глыбіні я, відаць мяне ўсю з маёй
 ласкай —
 як жа я кожны позірк ўбіраю і як ціха ў яго
 акупаюся.
 хоць так доўга ніхто не ведаў пра тое,
 бо я пра Твой позірк не казалі нічога людзям.

Бо Твая засяроджанасць застаецца ўва мне
 назаўсёды —
 а толькі да яго ўздзімуся і аднойчы так з ім
 зжывуся,
 што стану ў ім ціха, як рэчка, зачараваная
 празрыстым дном.

хоць цела мае застаецца.
 І прыйдуць вучні Твае і пачуюць, што сэрца мае не
 б'ецца...

Мае жыццё перастане залежаць ад пульсу глыбока
 ў крыві,
 ад стомы ног ужо не будзе ўцякаць дарога, —
 Новы Час мяне паглыне; ён стаіць ужо ў
 прыцемненых зрэнках,

будзе жыць ён у сэрцы маім —
 і насыціцца ўсё нарэшце і застаецца думкам на
 зачараванне.

І тады маю песню адкрыюць, і я зразумею ў ёй
 кожную нотку,
 і тады ў я адкрыю песню маю, што над лёсам Тваім

ляцела,
 так прасякнутая Здарэннем, што было і ясным, і
 простым,
 бо яно ў кожным з людзей пачынаецца яўна і
 скрыта,
 — а ўва мне сталася цела і апынулася ў песні
 і да многіх дайшло і знайшло назаўжды сабе месца.
 [1950]

ДУМКА — ПРАСТОРА ДЗІЎНАЯ...

**II
ЯКУБ**

Паволі Якуб з гары адыходзіў, бо ведаў сілу вады
 і вутлыя голені авечак сваіх, якіх вёў здалёк.
 Дарэмна ў патоку, над якім стаў ён са статкам,
 месца шукаў, дзе мог бы знайсці сабе брод.

Быў гэта пастух Якуб, які паміж сілаў зямных
 ніколі не быў чужым. Проста ў іх існаваў,
 і глыба майклівых ведаў без натхнення мацнела
 ў ім,
 і заўжды ён думкай валодаў, хоць слоў яму
 бракавала.

І раптам, калі поўная ноч паволі пагасіла вочы авец,
 потым вочы вярблюдаў, потым вочы дзяцей і жонак,
 Якуб з цяжарам ведаў сваіх застаўся сам-насам,
 але чуў, што нехта яго атуляе і адгэтуль не пойдзе.

І нехта — той самы — таксама адкрыў свядомасць
 яго да дна;
 таксама — але інакш, чым дзіця, авечка альбо
 прылады.

Але — не стаптаў, не адкінуў, а толькі абняў,
 і ўсе з ім лёгка дрыжэлі, адсланяючы свой унутраны
 страх.

І Якуб у ім дрыжэў гэтаксама, бо рэчаіснасць ніколі
 не расступалася перад ім так раптоўна, знянацку,
 і прыгнуўся Якуб пад яе цяжарам, а думкам стала
 лягчэй
 знайсці ва ўсім гэтым найпрасцейшую раўнавагу.

IV

2. Калі ж нашыя будні напаўняюць штодзённымі
 ўчынкамі,
 у якіх пастаянна саму сутнасць чыну неадступны
 заслання жэст,
 то ўсё ж мы маем надзею, што калісьці жэст той
 адыдзе,
 і ў нашых учынках застаецца тое адно,
 што на праўду там ёсць.
 [1952]

ПРОФІЛІ ЧАЛАВЕКА

(Фрагменты)

**ЧАСТКА II
3. СЛЯПЫЯ**

Пастукваючы белымі кіямі па бруку,
 неабходную дыстанцыю ствараем.
 Даецца цяжка кожны крок.
 У пустых вачах увесь памірае свет,
 да сябе самога не падобны:

Свет складзены не з колераў, а толькі з шуму гукаў
 (контур, лініі шалахаў).
 Сам падумай, як цяжка да паўнаты ўзрастаць,
 калі заўжды застаецца толькі частка —
 і гэтую частку павінны мы выбіраць.

0, як ахвотна кожны з нас узяў бы ўвесь цяжар
 чалавека,
 які без кіёчка беллага адразу абдымае прастору!
 Ці здолееш навучыць нас, што ёсць іншыя крыўды,
 апроч нашай?
 Ці зможаеш пераканаць, што ў слепца можа быць
 шчасце?

5. ДЗЯЎЧЫНА, ПАДМАНУТАЯ Ў ЛЮБОВІ

Часта цяргенне пачуццяў мераюць слупком ртуці,
 як усё роўна тэмпературу паветра і цела —
 ды веліч пачуццяў трэба мераць іначай...
 (але ж ты занадта ўяўляеш сябе восяю, вакол якой
 усё круціцца).

Калі б ты здолела зразумець, што ты — не вося,
 а Той, хто ёю ёсць,
 таксама нідзе не знаходзіць любові —
 каб ты толькі здолела тое зразумець.

Навошта ж людское сэрца?
 Тэмпература сусвету і сэрца людское — і ртуць.

6. ДЗЕЦІ

Вырастаюць у любові, знянацку, і раптам ужо
 дарослыя.

трымаючыся за рукі, вандруюць у вялікім тлуме —
 (сэрцы схопленыя, як птушкі, профілі вырастаюць
 з паўзмку).

Адно ведаю, што ў іх сэрцах — рытм усяго чалавецтва.
 Трымаючыся за рукі, ціха селі на беразе.
 Дрэва, зямля і месяц — паўшэптам целіцца вечны
 трохкутнік.

Туман яшчэ не падняўся. Над ракой вырастаюць іх сэрцы.
 Ці заўжды будзе так, — пытаю, калі ўстануць і пойдучь?

**КАСЦЁЛ
(Фрагменты)
ЕВАНГЕЛЛЕ**

Праўда не лье алею на раны, каб не пяклі замоцна,
 не падсаджае на асла, якога потым водзяць па
 вуліцах —
 праўда мусіць балець пакрыёма.
 У галаве напінаюцца канструкцыі, калі нахіляецца
 штосьці, як гмах,

узведзены ў людзях — усе думаюць, як выраўняць
 не франтон, але глыбокі грунт, бо гэта ён выпірае,
 як хваля пад лодкай.
 Праўда ўносіць чалавека. Калі чалавек сябе не ўносіць,
 пабудаваны гмах цісне падвойным цяжарам,
 які ўсе мы ў сабе знаходзім, як таямнічы экстракт —
 калі абягаем здзіўленыя вуліцы, па якіх водзяць асла,
 (усё менш у тых вуліцах праўды, ці ўсё больш?),
 глядзім мы спакойна наперад, без страху.

КРЫНІЦЫ І РУКІ

Таму што маем апору ў словах, калісьці
 прамоўленых,
 што ў надалей прамаўляюцца з такім хваляваннем,
 каб нічога ў іх не змяніць...
 І толькі? Напэўна, ёсць нябачныя Рукі, якія так нас
 трымаюць,
 што з цяжкасцю цягнем лодку, якую гісторыя
 падганяе, нягледзячы на мяліны.

Але ці дастаткова толькі заглыбіцца ў крыніцы і
 не шукаць тых нябачных Рук?

ВЕЛІКОДНАЯ ВІГІЛЯ 1966

(Фрагменты)

**I
АПАСТРОФА**

2. ПАЧЫНАЕЦЦА РАЗМОВА З БОГАМ

Чалавечая цела ў гісторыі памірае часцей за дрэва і
 раней памірае.
 Трывае чалавек за парогам смерці ў катакомбах і склепах.
 Трывае чалавек, які адышоў, у тых, што за ім
 прыходзяць.
 Трывае чалавек, які прыходзіць, у тых, што адышлі.
 Трывае чалавек па-за ўсялякім адыходам і прыйсцем
 у сабе і ў Табе.

Гісторыя людзей такіх, як я, шукае Цела, якое Ты ім даці.
 Кожны губляе сваё цела ў гісторыі і кожны
 адыходзіць да Цябе.
 І ў хвіліну адыходу кожны ёсць большы, чым гісторыя,
 часткай якой ёсць ён сам (фрагмент нейкага стагоддзя
 ці фрагменты двух стагоддзяў, спрашаваныя ў адно жыццё).

II

АПОВЕСЦЬ ПРА ПАРАНЕНАЕ ДРЭВА

1.
 Быў вакол сад, рабілі прышчэпы.
 Мешка праходзіў у ценю між радамі і глядзеў.
 Не бачыў садоўніка, не бачыў дрэў, не бачыў
 прышчэпаў.
 Думаў: не пакаштую ўжо тых пладоў, калі ўзыдуць.
 Сын пакаштуе, пакаштуе унукі, праўнукі.
 Ці сад уродзіць? Які плод прызнаюць людзі добрым?

Не баіцца садоўнік кару надрэзваць. Ён верыць дрэву:
 жыццё будзе мацней надрэзаў, наной уздымецца...

На сябе я павінен глядзець, як на ствол —
 бо праз мяне таксама прарастае
ПАРАНЕНАЕ ДРЭВА.

3.
 Аднак прыняў я **ПАРАНЕНАЕ ДРЭВА,**
 хоць дагэтуль супрацьстаю яму.
 Прыняў, каб расло праз мяне, праз маіх унукаў, праўнукі,
 каб нараджала нас, як свае плады —
 плады тых надрэзаў, што прымаюць прышчэпы.

аўтограф

АЛЯКСАНДР ВАСІЛЬЕЎ — ЗНАЎЦА МОДЫ

Усталічным Даме ветэранаў прайшла сустрэча з Аляксандрам Васільевым — гісторыкам моды, тэатральным мастаком і калекцыянерам, вядучым выкладчыкам сацыялагічнага факультэта Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя М.Ламаносава, а з 2000 года куратарам новага курса «Менеджмент і тэорыя моды» гэтага ж факультэта. Раней у Расіі не было навучальных устаноў ці факультэтаў, якія рыхтавалі б знаўцаў і практыкаў моды, у адрозненне ад Парыжа і Лондана, дзе ўжо даўно функцыяніруюць пайнацэнныя інстытуты моды.

Імя Аляксандра Васільева шырока вядомае ў свеце моды. Ён адзін з нямногіх тэарэтыкаў моды, хто быў удастоены гонару быць запрошаным на прыём да каралевы Англіі Лізаветы II. Наведаў 53 краіны, прычым у многіх абыходзіўся без перакладчыка, бо валодае 4 мовамі.

Аляксандр Васільеў сцвярджае, што ў моды заўсёды ярка выражаны сацыяльны падтэкст (таму яна развіваецца разам з чалавецтвам) і ўсе цяперашнія тэндэнцыі родам з 70-х гадоў. Гэта і доўгія валасы, і прыталеныя сілуэты, перманент і готыка — усё пачалося ў эпоху

хіпі і заканчваецца панкам. А ці магло быць інакш пасля доўгачаканай перамогі жанчын ва ўсіх сферах жыцця?

Значыць, рамантычны стыль у модзе пад рэвалюцыйным націскам матрыярхату знішчаецца. Пакуль што грунтоўна не падвяргаецца рэвізіі класічны стыль — як жа без ботаў і дарагіх футраў (асабліва для дам «новых рускіх»)?

А вось авангард дыферэнцыраваўся на экзатызм, унісекс і вампірызм. Першае — гэта марля, татуіроўкі, драпіроўкі, арабскія тканіны, індыйскія вышыўкі. Другое — штаны, кароткія валасы, абутак без абцасаў

і жаданне жанчын хаваць грудзі. Трэцяе — вельмі яркае ўкараненне готыкі: ад чорных балахонаў да ўстаўных кліноў.

Яго кніга «Прыгажосць у выгнанні», двойчы выдадзеная ў Расіі і ЗША, — фаліант немалых памераў і кошту, з вялікай колькасцю фотаздымкаў, часам да 5-7 на адной старонцы, ужо стала бібліяграфічнай рэдкасцю.

Цяпер Васільеў працуе над новым даследаваннем «150 гадоў рускай моды ў фотаздымках». У пачатку чэрвеня ў Бельгіі (Антверпен) адкрылася выстава яго калекцыі, а ў бліжэйшай будучыні плануецца адкрыць музей моды на поўдні Францыі.

З біяграфіі. 20 гадоў таму легальна пераехаў з СССР у Парыж і ажаніўся з французжанкай. Яго маці і дзед родам з Маладзечна.

Парады ад Васільева Жанчынам:

— Сёння ў модзе яркія колеры і спалучэнні неспалучальнага.

— Практична ўсе рэчы з бабулінага кўфра — супермодныя.

— Выразная біжутэрыя — кліпсы, яркія шыйныя ўпрыгажэнні — дадаюць экзатыкі.

Папярэджанне:

— Бліскучыя і гладкія тканіны нельга скарыстоўваць у адзенні дамам сталага ўзросту.

Мужчынам:

— Гальштукі адыходзяць, як рэлікт мінулага.

— Світэр можна дапоўніць доўгім шалем (як у Аляксандра Васільева. — М.Л.).

Тэкст і фота Мікалая ЛЯБЕДЗІКА.

уражанні

МЕЛОДЫІ ДУШЫ

Чароўная прыгажосць беларускай мовы, узнёслыя паэтычныя вобразы і вечныя, дарагія кожнаму сэрцу тэмы ў вершах Васіля Жуківіча знаходзяць водгук не толькі сярод прыхільнікаў паэзіі, але і ў прафесійных музыкантаў.

У розныя часы радкі В.Жуківіча натхнялі кампазітараў на стварэнне песень, і вершы, у якіх звінела і пералівалася характавам беларускай мова, становіліся сапраўднай «мелодыяй душы», аб'ядноўваючы паэтычнае слова і музыку.

У ліку сааўтараў паэта вядомыя сучасныя кампазітары: А.Атрашкевіч, Л.Захлеўны, У.Буднік, Э.Зарыцкі, У.Казбаняў, У.Сарокін, Л.Нікольскі, У.Грушэўскі і іншыя.

Вынік такой сумеснай працы — больш за 50 песень. Нядаўна ў свет выйшаў зборнік песень на вершы В.Жуківіча «Дарога ля жыта», дзе сабраны 25 музычных твораў. Асноўную частку яго складаюць лірычныя мелодыі — «песні пра самае дарагое». Як заўсёды, актуальнай застаецца тэма любові да Радзімы, да родных мясцін, да маці. Нездарма

зборнік атрымаў назву «Дарога ля жыта» — вельмі знаёмы, просты і сціплы пейзаж, але такі блізкі і дарагі для многіх.

У зборніку змешчаны таксама песні на жартоўныя тэксты. Гэта жанравыя замалеўкі, гумарэскі ў народным стылі. Танцавальныя рытмы, імітаванне інструментальных найгрышаў, прыпевачнасці складаюць аснову музычнага матэрыялу.

Для тых, хто любіць паэзію В.Жуківіча, прыемнай навіной будзе тое, што зборнік выйшаў немалым тыражом — 1 000 экзэмпляраў. Спадзяемся, усе аматары змогуць яго набыць.

У 2001 годзе кампазітар А.Атрашкевіч выпусціла ў свет зборнік песень для дзяцей «Лодка дзяцінства», які адкрываюць 6 песень на вершы В.Жуківіча. Так паэтычныя творы для дзяцей, што скла-

даюць адну з найбольш шырокіх плыняў творчасці паэта, таксама атрымалі музычнае ўвасабленне.

Нягледзячы на тое, што кампазітар звяртаецца да вершаў, разлічаных на дацячную аўдыторыю, музычны матэрыял іх патрабуе ад выканаўцы даволі высокага ўзроўню музычнай падрыхтоўкі. Верагодна, гэтыя творы могуць скласці рэпертуар школьнікаў старэйшага ўзросту. Сумяшчэнне розных прыёмаў пісьма, выкарыстанне пераменных ладоў, увядзенне рознастылявых элементаў (асабліва роля джазавых гармоній) абумовілі незвычайны каларыт музыкі.

На сённяшні дзень больш за 30 музычных твораў на вершы Жуківіча не выдадзены і захоўваюцца, як правіла, у асабістых архівах кампазітараў. Магчыма, у хуткім часе яны складуць новыя песенны зборнік і парадуюць прыхільнікаў творчасці паэта Васіля Жуківіча.

Юлія САВЕІЧ.

слухай сваё

НАМ НЕ ТРЭБА БОЛЕЙ ЖАХАЎ? НЕ БУДЗЕ!

АЛЯКСАНДР ПАМІДОРАЎ. «СВЯТА ПАКРАДЗЕНАЕ». МН., 2002. PRL Productions.

Дзіўна, калі шырокавядомая суперзорка раптам выдае свой першы поўнафарматны альбом. Так здарылася і з Аляксандрам Памідоравым, каралём беларускага рэпа, ўдзельнікам самых знакамітых супольных праектаў («Народны альбом», «Я нарадзіўся тут»), прывабнай фішкай найпапулярнейшых зборнікаў («Сэрца Эўропы in rock», «Hardcoremania: чаду!»). Дзе ж ён быў раней?

Зрэшты, знаўцы прыгадаюць і яго сольны поўнафарматнік «П'яныя госці» 1998 года, але большасць з іх тут жа скажуць: не, там зусім іншы Памідораў — гэтка піцэрскі блюзавік, якому стукнула ў галаву адна песня заспяваць па-беларуску. Так і тут будзе іншы Памідораў: не рытм-энд-блюзавы (як у «П'яных гасцях»), не рэпа (як у «Святых вечары»), а суровы, ёмісты, энерганасычаны, апантанасці якога пазаздросціць эстрым-тусоўка любой краіны і любога часу. А якая плынь нацыянальнай самасявадомасці схавана ў гэтых песнях!

Заўважце: ён узорна ўпісаўся з сваім «Новым маршам» у стылістычны зборнік беларускага hardcore побач з класікамі жанру «Splenetic», «Zero 85», «Zet», «Дзеі», а ў сваім аўтарскім рэлізе «Свята пакрадзенае» гэты самы «Новы марш» зайграў зусім іншымі фарбамі.

Інакш загучала і больш знакамітая, маштабная кампазіцыя «Крывавае свята», прывесчаная трагічным падзеям на станцыі метро «Няміга» ў Мінску ў 1999 годзе. Гэта ўжо не рэп-абразок, заўважаны многімі аналітыкамі праз яго публіцыстычнасць, а маштабны твор, вытрыманы ў новай музычнай стылістыцы.

Каб зразумець гэтую стылістыку, асабіста я скарыстаўся падказкай самога Памідорава ў шыкоўным буклеце: ён не толькі аддзячыў там усіх, хто так або інакш далучыўся да яго творчасці (журналістаў, мастакоў, музыкаў і проста сваякоў), але і «папісаў» усе магчымыя ўплывы на яго. Дык вось я асабіста, Алесь, дзякую табе не толькі за згадку і маёй сціплай асобы, але і за дадатковы штуршок яшчэ раз пераслухаць лепшыя дыскі маёй хатняй калекцыі: «Led Zeppelin», Paul Hindemith, «Black sabbath», Bob Marley, Howlin Wolf, «AC/DC»...

Колькі ўсяго? Але ж менавіта

з такіх розных складнікаў фармуецца новая музыка А.Памідорава.

Дадам: адзіны гурт, творы якога нека міжволі сабраліся ў мяне цалкам, — «Led Zeppelin». Дык уяўляецца, якія пачуцці ў мяне былі, калі ў трэк-спісе да верша У.Караткевіча «Прыганятыя» з прыпе-

вам ад Янкі Купалы («Грай, мая жалейка») я знайшоў музыку Джымі Пэйджа. Непараўнальна «immigrant song», нягледзячы на істотную перапрацоўку А.Памідоравым, пазнаецца беспамылкова, а беларускі змест яшчэ больш гарманізуе яе сэнсава.

Па-цэпелінаўску сурова загучаў на беларускай мове і знакаміты хіт караля reggae Боба Марлея «We don't need no more trouble».

Але не трэба думаць, што кавер-версіі сусветных хітоў — адзіны канёк новага CD Алесь Памідорава. Фальклорна-філасофскі кантэксст загаловага трэка «Свята пакрадзенае», вытрыманага таксама ў новай стылістыцы, сведчыць аб яўна небанальных творчых патэнцыялах самога Алесь Памідорава як паэта і кампазітара. Паводле музыкі гэта адзін з лепшых хітоў альбома, а паводле тэксту твор можна параўнаць толькі з лепшымі народнымі прыпевацамі з іх глабальным сэнсам і найтрапнейшай вобразнай структурай.

Рэкамендуючы чытачам паслухаць гэты дыск (5 балаў з 5), я не буду падманваць іх абяцанкамі добрай забавы. Тут не забавы, тут рэальнае жыццё з усім багатым эмацыянальным спектрам. Дый глянцё на саму вокладку, дзе сімвал трываласці — камень — чэзне пад усёўладнаюцю часу, так і не здолеўшы паэтычна захаваць рамантычную ўзнёсласць чалавечай душы. Але там, дзе не вытрывае камень, рады дасць чалавек. Вось толькі вярнуць бы пакрадзеныя святы.

Вітаўт МАРТЫНЕНКА.

АДКАЗЫ НА КРЫЖАСТОЎ, ЗМЕШЧАНЫ ў № 34

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 5. Гарыца. 6. Швачка. 10. Марыва. 11. Люлька. 12. Будоўля. 13. Папар. 15. Палон. 18. Араты. 19. Адзёр. 20. Тузін. 22. Торба. 25. Змога. 27. Аліва. 29. Кілішак. 31. Сценка. 32. Айчына. 33. Гавяда. 34. Дроцік.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 1. Зарыва. 2. Выраб. 3. Кафля. 4. Скалка. 7. Качаня. 8. Збожжа. 9. Скронь. 14. Радзіма. 15. Падзяка. 16. Варта. 17. Чытач. 21. Замець. 23. Раница. 24. Півоня. 26. Ганчак. 28. Лучнік. 29. Камык. 30. Калок.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя, тэл./факс), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 2 093 экз. Заказ 2053. Падпісана да друку 9. 9. 2002 г. у 12.00.

Газета набрана і звярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе.

Адрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).